

แนวทางในการนำมาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ฉบับ
ปรับปรุง 2563 มาใช้กับการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยของการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล

(ฉบับสมบูรณ์)

นางสาวนุสรรา มานะกิจลาภ

เอกัตศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2564

หัวข้อเอกัตศึกษา แนวทางในการนำมาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ฉบับปรับปรุง 2563 มาใช้กับการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยของการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล

โดย นุสรรา มานะกิจลาภ

รหัสประจำตัว 638 00212 34

หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ
 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดวิชา ภาษีอากร

อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ทัชมัย ฤกษ์ะสุด

ปีการศึกษา 2564

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้เอกัตศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ

 ทัชมัย ฤกษ์ะสุด
ลงชื่อ.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ทัชมัย ฤกษ์ะสุด)

บทคัดย่อ

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ มีประกาศปรับปรุงมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ซึ่งได้มีการกำหนดเงื่อนไข วิธีการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องแตกต่างไปจากมาตรฐานฉบับเดิมที่เคยถือปฏิบัติ มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการในการจัดกลุ่มประเภทของเครื่องมือทางการเงิน กำหนดแนวทางในการพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการประเมินมูลค่าและการตั้งค่าเผื่อการด้อยค่าของเครื่องมือทางการเงิน โดยมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 ได้กำหนดให้มีการจัดกลุ่มประเภทของเครื่องมือทางการเงิน อาศัยการพิจารณาจากรูปแบบธุรกิจ (Business Model) แทนการจัดกลุ่มที่พิจารณาตามวัตถุประสงค์ในการถือครอง และให้ใช้ข้อมูลจากเหตุการณ์ในอดีตร่วมกับสภาพการณ์ปัจจุบันและการพยากรณ์สภาพเศรษฐกิจในอนาคต ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่พิจารณาแค่เพียงปัจจัยจากในอดีตจนถึงปัจจุบันเท่านั้น การนำสภาพเศรษฐกิจในอนาคตมาร่วมพิจารณานั้น ส่งผลให้เกิดการคาดการณ์ที่แม่นยำและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันและในอนาคตอันใกล้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การรับรู้รายการจะสะท้อนถึงข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ลดความผันผวนและความไม่แน่นอนจากการใช้ข้อมูลได้มากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงวิธีการพิจารณาดังกล่าว ได้ส่งผลต่อการคำนวณการตั้งค่าเผื่อการด้อยค่าของเครื่องมือทางการเงินและทำให้การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยซึ่งอยู่บนฐานการคำนวณจากมูลค่าคงเหลือของเครื่องมือทางการเงินเพิ่มสูงขึ้น (รายได้ดอกเบี้ย เกิดจากการคำนวณมูลค่าของเครื่องมือทางการเงินหักค่าเผื่อการด้อยค่าคุณอัตราดอกเบี้ย) เนื่องจากมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการทบทวนความเป็นไปได้ที่จะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากเครื่องมือทางการเงินนั้นอยู่เสมอ แม้ว่าเครื่องมือทางการเงินนั้นอาจรับรู้การด้อยค่าไปแล้วในอดีต แตกต่างจากมาตรฐานฉบับเดิมที่ไม่ได้ให้นำเครื่องมือทางการเงินที่เคยรับรู้การด้อยค่าไปแล้วกลับมาพิจารณาใหม่ ส่งผลให้การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามมูลค่าที่เหลืออยู่ของเครื่องมือทางการเงินหลังหักค่าเผื่อการด้อยค่า ไม่สามารถรับรู้รายการได้ในทางบัญชีอีกต่อไป และจากการศึกษาพบว่า การรับรู้รายการรายได้ดอกเบี้ยในทางบัญชีและในทางภาษีไม่ได้มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงถือได้ว่า เมื่อรายได้ดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้น ย่อมส่งผลให้กิจการมีการรับรู้กำไรสุทธิเพิ่มมากขึ้น (กรณีไม่นำการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการคำนวณกำไรสุทธิทางภาษีเช่น ค่าใช้จ่าย มารวมในการพิจารณา) และทำให้การคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลที่ต้องนำส่งแก่กรมสรรพากรนั้นเพิ่มขึ้น

การปรับปรุงมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี ย่อมส่งผลต่อการรับรู้รายการของกิจการต่างๆ การนำมาตรฐานการบัญชีไปถือปฏิบัติจึงควรเป็นไปด้วยความเข้าใจและทราบถึงผลกระทบทั้งภายในกิจการของตนและบุคคลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารประกอบกับข้อมูลที่เพียงพอและเชื่อถือได้ ควรกระทำด้วยความระมัดระวังเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดหรือเกิดความคลาดเคลื่อนในการจัดทำรายการและการนำเสนอข้อมูล

กิตติกรรมประกาศ

เอกัตศึกษาฉบับนี้สำเร็จลงได้ เนื่องจากได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงจากศาสตราจารย์ทัชฌาย์ ฤกษ์สุต ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ที่ให้ความอนุเคราะห์รับงานวิจัยของผู้เขียน ให้ได้อยู่ในความดูแลของท่าน และกราบขอบพระคุณในความกรุณา เสียสละเวลาแนะนำแนวทางในการจัดทำงานวิจัยให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้มอบความรู้ ทั้งในด้านบัญชี มุมมองทางธุรกิจ การบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการจัดทำและการนำเสนองานวิจัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้กับผู้เขียนไว้ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมคณะ ที่คอยสนับสนุนให้คำปรึกษามาโดยตลอด และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำคณะนิติศาสตร์ที่คอยช่วยเหลือ ประสานงานต่างๆ จนทำให้เอกัตศึกษาฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกัตศึกษาฉบับนี้จะก่อประโยชน์ให้กับผู้อ่านไม่มากนักน้อย หากผิดพลาดหรือมีข้อบกพร่องประการใด ต้องขออภัยมา ณ โอกาสนี้ ทั้งนี้ผู้เขียนยินดีน้อมรับคำติชม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองต่อไป

นุสรรา มานะกิจลาภ

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูปภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ 1	
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 สมมติฐานการศึกษา	2
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 การรับรู้รายได้ของกรมสรรพากรในปัจจุบัน	
2.1 การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน	6
2.1.1 ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	7
2.1.2 นิติบุคคลที่ไม่อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีเงินได้	8
2.1.3 ฐานภาษีของภาษีเงินได้นิติบุคคล	9
2.1.4 ภาษีเงินได้นิติบุคคลคำนวณจากกำไรสุทธิ	9
2.2 การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามกฎหมายของสรรพากร	11
2.2.1 ประเภทของรายได้	12
2.2.2 การรับรู้รายได้ตามกฎหมายคงค้าง	12
2.2.3 การรับรู้รายได้และรายได้ดอกเบี้ยตามกฎหมายสิทธิ์ตามกฎหมายของสรรพากร	13

บทที่ 3 การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามมาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน	
3.1 การบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงิน	16
3.2 แนวคิดและรูปแบบของการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามมาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2562 (ฉบับที่ถูยกยกเลิก)	18
3.2.1 การจัดประเภทรายการและการวัดมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงิน	20
3.2.1.1 การจัดประเภทรายการ (Classification)	20
3.2.1.2 การวัดมูลค่า (Measurement)	21
3.2.2 วิธีการคำนวณการด้อยค่าของเครื่องมือทางการเงิน (Impairment)	22
3.2.2.1 วิธีการทั่วไป (General Approach)	23
3.2.2.2 วิธีการอย่างง่าย (Simplified Approach)	25
3.2.2.3 การวัดผลขาดทุนของสินทรัพย์ที่มีการด้อยค่าด้านเครดิตเมื่อซื้อหรือเมื่อกำเนิด (Purchased or Originated Credit-Impaired Approach)	26
3.2.3 อนุพันธ์และการป้องกันความเสี่ยง (Derivative and hedge accounting)	26
3.3 แนวคิดและรูปแบบของการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามมาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2563 (ฉบับปรับปรุงล่าสุด)	28
3.4 ผลกระทบของการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยจากการปรับปรุงมาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน	28
บทที่ 4 วิเคราะห์ เปรียบเทียบการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามกฎเกณฑ์ของสรรพากรที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กับการนำมาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ฉบับปรับปรุง 2563 มาใช้ในการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย	
4.1 การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น เนื่องจากการนำมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2563 มาใช้ในการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย	30
4.1.1 กรณีศึกษา การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยภายใต้การถือปฏิบัติตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2563 ของบริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน)	31
4.1.1.1 การจัดประเภท	32
4.1.1.2 การวัดมูลค่า	32
4.1.1.3 ผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (การด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงิน)	32

4.1.1.4	สรุปประเด็นความแตกต่างทางบัญชีสำหรับระยะเวลาก่อนและหลังการถือปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน	34
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	39
5.1	บทสรุป	39
5.2	ข้อเสนอแนะ	42
บรรณานุกรม		43
ภาคผนวก		44

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล	10
ตารางที่ 2 ประเภทของเครื่องมือทางการเงิน	19
ตารางที่ 3 เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงทางการเงิน	27
ตารางที่ 4 ข้อมูลเปรียบเทียบการคำนวณรายได้ดอกเบี้ยตามการจัดกลุ่มความเสี่ยงของสินทรัพย์ ทางการเงิน	37

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่ 1 รายได้รัฐบาลสุทธิ	6
รูปภาพที่ 2 ผลการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล	11
รูปภาพที่ 3 ภาพรวมมาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทย	16
รูปภาพที่ 4 การจัดประเภทและการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ทางการเงิน	22
รูปภาพที่ 5 หมายเหตุประกอบงบการเงิน บริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน)	36

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

สภาวิชาชีพบัญชีแห่งประเทศไทย (Thailand Federation of Accounting Professions: TFAC) ได้มีการประกาศบังคับใช้ มาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เครื่องมือทางการเงิน¹ ให้มีผลสำหรับกิจการที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับเต็ม หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (PAEs: Publicly Accountable Entities) และรวมถึงกิจการที่ไม่ได้อยู่ในบังคับ แต่มีความประสงค์ที่จะใช้มาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับนี้ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (NPAEs: Non-Publicly Accountable Entities) (รายละเอียดจะกล่าวในบทวิเคราะห์ต่อไป) โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 เพื่อเป็นการปรับปรุงและยกระดับงบการเงินในประเทศไทยให้สะท้อนข้อมูลที่ชัดเจน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดียิ่งขึ้น และยังเป็นการสร้างมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือในการทำกิจการการค้าระหว่างประเทศ รวมถึงการเข้ามาลงทุนภายในประเทศไทยอีกด้วย

ในปัจจุบันพบว่าการทำธุรกิจนั้นมีความหลากหลาย และมีความซับซ้อนในการทำธุรกรรมต่างๆ มากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การเข้าทำธุรกรรมทางการเงินในหลายรูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการหรือผู้ลงทุน โดยอาจเกิดได้จากหลายวัตถุประสงค์ เช่น การลงทุนในสินทรัพย์เพื่อค้าหากำไร การให้กู้ยืมเพื่อช่วยเหลือกิจการที่เกี่ยวข้องกันโดยมิได้ต้องการผลตอบแทน การบริหารจัดการกำไรในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น การทำรายการทางการเงินหรือการทำธุรกรรมทางการเงินนั้น ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะใดย่อมมีความเสี่ยงติดพันมาด้วยเสมอ เนื่องจากไม่มีใครสามารถรับรองได้ว่าในอนาคตจะเป็นไปตามสัญญาหรือข้อผูกมัดจริงหรือไม่ อาจรวมไปถึงความสามารถในการปฏิบัติตามข้อตกลงในกรณีเกิดเหตุสุดวิสัยอันส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ได้เช่นกัน ดังนั้นผู้ประกอบการหรือผู้ลงทุนต่างๆ จึงนำเครื่องมือทางการเงินซึ่งถือเป็นตัวช่วยอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ร่วมกับการทำธุรกรรมต่างๆ เพื่อขจัดหรือลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นตามที่ได้กล่าวมาในข้างต้น

¹ สภาวิชาชีพบัญชี มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน 6 พฤศจิกายน 2560 แหล่งที่มา: สืบค้นออนไลน์ วันที่ 26 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/67780.html>

มาตรฐานว่าด้วยเรื่องของการจัดทำบัญชี การนำเสนอและการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน ภายใต้ประกาศของสภาวิชาชีพบัญชี ที่กล่าวถึงเครื่องมือทางการเงินนั้น มีมาตรฐานหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 32 (TAS 32) การแสดงรายการเครื่องมือทางการเงิน มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 (IFRS 9) และมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 7 (TAS 7) การเปิดเผยข้อมูลเครื่องมือทางการเงิน โดยในรายงานฉบับนี้ ผู้วิจัยได้หยิบยกประเด็นที่เกิดขึ้นภายใต้การบังคับใช้ของมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 (IFRS 9) ซึ่งเป็นมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่มีการปรับปรุงและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 มาศึกษา โดยการปรับปรุงนี้ มีเพื่อให้ข้อมูลได้สะท้อนฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานที่แท้จริงของกิจการ และสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันและอนาคตมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการจำกัดขอบเขตการศึกษาให้เกิดความชัดเจนถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ข้อมูลสำหรับกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากมาตรฐานบัญชีชุดดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจที่มีส่วนได้เสียสาธารณะเป็นวงกว้าง อันเป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนวิธีการคำนวณ การพิจารณา รวมถึงปัจจัยต่างๆ ของการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงิน ซึ่งได้กระทบต่อการรับรู้รายได้ในรูปแบบของรายได้ดอกเบี้ย²

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- (1) เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามกฎเกณฑ์ของสรรพากรที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
- (2) เพื่อศึกษาประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำมาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ฉบับปรับปรุง 2563 มาใช้ในการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย

1.3 สมมุติฐานของการศึกษา

การบังคับใช้มาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ฉบับปรับปรุง 2563 ส่งผลทำให้การรับรู้รายได้ของกิจการเปลี่ยนไป หากนำมาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับนี้มาใช้กับการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยของการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล จะทำให้การจัดเก็บภาษีเป็นไปตามสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันมากขึ้น และสรรพากรจะมีรายได้เพิ่มขึ้น

² นิชนันท์ ทิพย์พาณิชย์. *IFRS 9: เครื่องมือทางการเงิน*. 42.

1.4 ขอบเขตการศึกษา

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 (IFRS 9) เรื่องเครื่องมือทางการเงิน

- (1) ศึกษาการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลในปัจจุบันเรื่องการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย
- (2) ศึกษามาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ฉบับปรับปรุง 2563

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาโดยใช้วิธีการทางเอกสาร (Documentary research) โดยการศึกษาค้นคว้าจากตำรา หนังสือ บทความที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประกาศสภาวิชาชีพบัญชี มาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้อง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ บทความหรือนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ บทความ วิทยานิพนธ์และเอกสารศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง หนังสือประมวลรัชฎาฎการที่ออกโดยกรมสรรพากร เพื่อใช้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามกฎเกณฑ์ของสรรพากรที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และเพื่อศึกษาประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำมาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ฉบับปรับปรุง 2563 มาใช้ในการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- (1) เพื่อทราบถึงการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลในปัจจุบันเรื่องการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย
- (2) เพื่อทราบประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำมาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ฉบับปรับปรุง 2563 มาใช้ในการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย

บทที่ 2

การรับรู้รายได้ของกรมสรรพากรในปัจจุบัน

ระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาเกิดขึ้นในทุกช่วงเวลา การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไม่ว่าจะอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายใด หรือภายใต้อำนาจของรัฐใดก็ตาม ย่อมมีวัตถุประสงค์ที่จะนำระบบเศรษฐกิจเข้ามาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการบริหารประเทศให้เกิดความมั่นคงและมั่นคง ทำให้ประเทศมีความเจริญและพัฒนา มีอำนาจต่อรอง ไม่ใช่เพียงแต่ในทางการค้า แต่ยังรวมถึงด้านอื่นๆอีกด้วย เช่น การใช้สิทธิออกเสียงในสมาคมระดับโลก การเป็นที่ยอมรับของประเทศอื่นๆ ความแข็งแกร่งในด้านกองกำลังทหารและความมั่นคงด้านมาตุภูมิ เป็นต้น และจากการเปิดกว้างให้มีเสรีทางการค้า นับเป็นการสนับสนุนให้เศรษฐกิจนั้นเกิดการขยายตัวอย่างไร้พรมแดน เป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ประกอบการ นักลงทุน ได้ใช้ความสามารถและเงินทุนในการก่อให้เกิดความมั่นคงและความมั่นคงทั้งกับตนเองและกับประเทศ โดยที่รัฐจะมีการเรียกเก็บค่าตอบแทนจากผู้ถือหุ้น กำเนิด ผู้อาศัย ผู้มีเงินได้ หรือผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ จากการเข้ามาทำกิจกรรมในดินแดนของประเทศนั้นๆ โดยค่าตอบแทนดังกล่าวจะถูกจัดเก็บในรูปแบบของ “ภาษีอากร” ซึ่งรัฐจะนำภาษีอากรที่จัดเก็บได้ไปใช้ในการบริหารจัดการประเทศต่อไป โดยการจัดเก็บภาษีอากรดังกล่าวมีวัตถุประสงค์คือเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อส่งเสริมหรือควบคุมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมและเพื่อสนองต่อนโยบายบางประการของรัฐบาล³ ดังนั้นการจัดเก็บภาษีของรัฐจึงถือเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงอยู่เสมอ เพราะถือเป็นหน่วยรายได้หลักที่จะนำไปใช้พัฒนาประเทศ อีกทั้งยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในทุกๆ อาชีพ ทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักลงทุนหรือผู้ประกอบการที่ต้องดำเนินธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร⁴ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเสียภาษีอากรในหลายรูปแบบ จึงควรจะต้องมีความเข้าใจในรายละเอียดของกฎหมายหรือข้อบังคับในแต่ละประเภทภาษีของประเทศที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของตน

หลักเกณฑ์ในการกำหนดให้ผู้ใดมีหน้าที่เสียภาษีหรือไม่นั้น พิจารณาได้จากหลักพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับผู้เสียภาษี หรือจุดเกาะเกี่ยวระหว่างรัฐกับผู้เสียภาษี (Connection หรือ Nexus Rule) ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 หลัก ได้แก่

³ วัตถุประสงค์การจัดเก็บภาษีอากร.

สืบค้นออนไลน์ วันที่ 25 กันยายน 2564. แหล่งที่มา: <http://dspace.spu.ac.th/bitstream/123456789/4858/8/8%20บทที่%202%20.pdf>.

⁴ องค์กรแสวงหากำไร. สืบค้นออนไลน์. วันที่ 25 กันยายน 2564. แหล่งที่มา: <https://tai.routestofinance.com/how-is-nonprofit-different-from-for-profit-business>.

(-) หลักสัญชาติ (Nationality Rule) กล่าวคือ “เมื่อบุคคลใดถือเอาสัญชาติของประเทศใด บุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องเสียภาษีให้แก่ประเทศนั้น ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะมีถิ่นที่อยู่อยู่ในประเทศนั้นหรือไม่ และไม่ว่าเงินได้ที่บุคคลนั้นได้รับจะเกิดจากประเทศนั้นหรือไม่”

(-) หลักถิ่นที่อยู่ (Residence Rule) กล่าวคือ “เมื่อบุคคลใดมีถิ่นที่อยู่อยู่ในประเทศใด บุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องเสียภาษีให้แก่ประเทศนั้น โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะถือสัญชาติของประเทศนั้นหรือไม่ และไม่คำนึงว่าเงินได้ที่บุคคลนั้นได้รับจะมาจากการทำงานหรือการทำธุรกิจในประเทศนั้นหรือไม่”

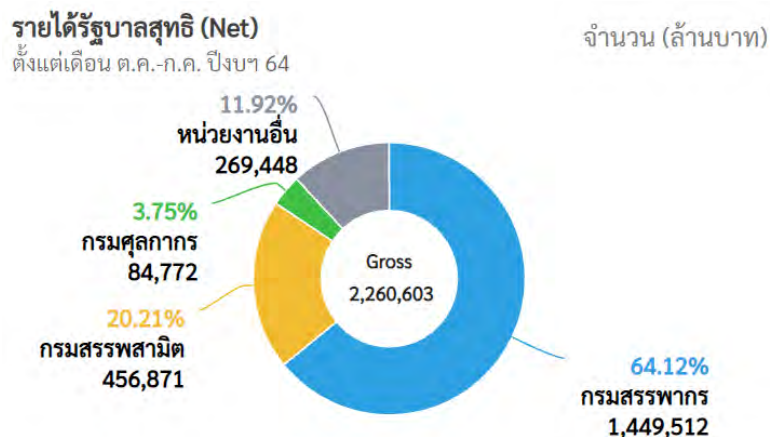
(-) หลักแหล่งเงินได้ (Source Rule) “เมื่อบุคคลใดมีเงินได้จากแหล่งในประเทศใด บุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องเสียภาษีให้แก่ประเทศนั้น โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะถือสัญชาติของประเทศนั้นหรือไม่ และไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะมีถิ่นที่อยู่ในประเทศนั้นหรือไม่”⁵

การจัดเก็บภาษีนั้นมีจุดสัมพันธ์ที่ต่างกันย่อมส่งผลให้เกิดภาระภาษีที่แตกต่างกัน ทั้งนี้การจำแนกประเภทภาษีอากรนั้นเป็นการกำหนดจากสิ่งที่เป็นมูลเหตุอันก่อให้เกิดการเสียภาษี สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การจำแนกประเภทภาษีอากรตามลักษณะทางสังคมและการจำแนกประเภทภาษีอากรตามลักษณะทางเศรษฐกิจ⁶ และเนื่องจากความหลากหลายของรูปแบบภาษีอากร ทำให้ภาครัฐต้องจัดให้มีหน่วยจัดเก็บภาษีที่แตกต่างกันไป ตามแต่ละประเภทภาษี โดยมีหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่จัดเก็บภาษีในประเทศไทยที่เป็นหน่วยงานที่จัดเก็บรายได้สูงสุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต หน่วยงานอื่นๆ (เช่น กรมธนารักษ์ รัฐวิสาหกิจ กรมป่าไม้ ฯ) และกรมศุลกากร⁷

⁵ ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรมม. (2563). คำสอนวิชากฎหมายภาษีอากร (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: บริษัท ธนอรุณการพิมพ์ จำกัด. หน้า 94

⁶ ศุภลักษณ์ พิณภูวตล. (2563). กฎหมายภาษีอากร (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 212

⁷ ภัทร ศิริรินทร์, ณรงค์ชัย วุฒินันท์พงศ์คัมและภูเบต. การจัดเก็บและประมาณการรายได้ของรัฐบาล. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 3 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=797

รูปภาพที่ 1 รายได้รัฐบาลสุทธิ⁸

กรมสรรพากรเป็นหน่วยงานที่มีการจัดเก็บรายได้สูงสุด โดยกฎหมายได้ให้อำนาจหน้าที่ กำหนดให้ภาษีอากรฝ่ายสรรพากรอยู่ในอำนาจหน้าที่และการควบคุมของกรมสรรพากร ตามมาตรา 5 แห่งประมวลรัษฎากร⁹ ซึ่งในปัจจุบันภาษีที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมสรรพากรนั้น ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ รวมถึง ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม และภาษีมรดก กรมสรรพากรถือเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการจัดเก็บภาษีที่สำคัญ รับผิดชอบการจัดเก็บภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เสนอแนะนโยบายการจัดเก็บภาษีอากรต่อกระทรวงการคลัง ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย และยังมีหน้าที่ควบคุม บังคับใช้นโยบายทางภาษีอากรเพื่อให้การจัดเก็บภาษีเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ครอบคลุม และไม่ให้เกิดความได้เปรียบ เสียเปรียบกันในสังคม¹⁰

2.1 การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ผู้ประกอบการหรือนักลงทุนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการหมุนเวียนของเงินตรา สินค้า บริการต่างๆ โดยผ่านการใช้อำนาจต่อรอง การเจรจา ภายใต้ความตกลงทางธุรกิจที่เป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract)¹¹ โดยหน่วยธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ใน

⁸ ตารางแสดงรายได้รัฐบาล/ผลการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 3 ตุลาคม 2564.

แหล่งที่มา: <https://dataservices.mof.go.th/menu3?id=2>

⁹ ธรรมนูญ. (2564). ประมวลรัษฎากร ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพัฒนาการบริหารธรรมนูญ จำกัด. หน้า ก-8.

¹⁰ กรมสรรพากร, หน้าที่ของกรมสรรพากร, สืบค้นออนไลน์ วันที่ 17 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.rd.go.th/8501.html>.

¹¹ Lawsiam, หลักเสรีภาพในการทำสัญญา, สืบค้นออนไลน์ วันที่ 18 ตุลาคม 2564.

แหล่งที่มา: <https://www.lawsiam.com/?name=article&file=read&max=217>.

การแสวงหากำไรถือเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เนื่องจากธุรกิจที่แสวงหากำไรนั้นมีวัตถุประสงค์ในการประกอบธุรกิจเพื่อการแสวงหากำไรเป็นที่ตั้ง และนำกำไรนั้นไปพัฒนาธุรกิจให้เกิดการขยายตัวและเติบโตมากขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้การประกอบธุรกิจในลักษณะนี้จำเป็นต้องมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในการจัดการรายได้และการบริหารต้นทุน ซึ่งภาษีอากรถือเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนที่ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญ เนื่องจากผู้ประกอบการไม่ว่าจะตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยหรือตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศที่กระทำการกิจการในประเทศไทย ถือเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลตามบังคับแห่งประมวลรัษฎากร หรืออาจเรียกได้ว่าการประกอบกิจการการค้าใดๆ ย่อมมีความสัมพันธ์กับภาษีอากรเสมอ โดยภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นภาษีอากรประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญกับนักธุรกิจและผู้ประกอบการต่างๆ โดยข้อกำหนดของภาษีเงินได้นิติบุคคลได้ถูกบัญญัติไว้ในหมวด 3 ภาษีเงินได้ แห่งประมวลรัษฎากร สรุปใจความสำคัญแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

ภาษีเงินได้นิติบุคคลถือเป็นภาษีที่เรียกเก็บจากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ซึ่งตามบทบัญญัติมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากรได้กำหนดนิยามของคำว่า บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลไว้ โดยจะเห็นได้ว่าไม่ได้เป็นการกำหนดเพียงแต่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 เท่านั้น¹²แต่ยังหมายความรวมถึงหน่วยงานหรือผู้ประกอบการอื่นๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

- (1) ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล
- (2) ห้างหุ้นส่วนจำกัด

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of contract) มี 2 ความหมาย คือ เสรีภาพที่จะเข้ามาตกลงทำสัญญา และเสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงเมื่อเกิดสัญญาแล้ว และเพื่อให้การทำสัญญาอยู่ในกรอบของกฎหมาย ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เสรีภาพจึงถูกจำกัดในด้านต่างๆ ดังนี้

- (1) การจำกัดเสรีภาพในการเลือกคู่สัญญา
- (2) การจำกัดเสรีภาพในการกำหนดวัตถุประสงค์ของสัญญา
- (3) การจำกัดเสรีภาพในเรื่องแบบของสัญญา
- (4) การจำกัดเสรีภาพในเรื่องเจตนาเพื่อที่จะคุ้มครองประโยชน์บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย
- (5) การจำกัดเสรีภาพในการกำหนดเนื้อหาของสัญญา ซึ่งอาจถูกกำหนดโดยกฎหมาย
- (6) การจำกัดเสรีภาพโดยกฎหมายพิเศษ
- (7) การจำกัดเสรีภาพในเรื่องผลของสัญญา
- (8) การจำกัดเสรีภาพในการทำสัญญาด้วย พระราชบัญญัติ ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 ซึ่งมีลักษณะพิเศษ เพราะบัญญัติขึ้น

เพื่อใช้ทำสัญญาบางประเภทและข้อสัญญาบางอย่างที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม

¹² ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. (2563). คำสอนวิชากฎหมายภาษีอากร (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: บริษัท ธนอรุณการพิมพ์ จำกัด. หน้า 466

- (3) บริษัทจำกัด
- (4) บริษัทมหาชนจำกัด
- (5) กิจการซึ่งดำเนินการเป็นทางการค้าหรือหากำไรโดยรัฐบาลต่างประเทศ องค์การของรัฐบาลต่างประเทศหรือนิติบุคคลอื่นที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศ
- (6) กิจการร่วมค้า
- (7) มูลนิธิหรือสมาคมที่มีชื่อองค์การสาธารณกุศลตามประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
- (8) กองทุนรวมที่เป็นนิติบุคคลซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยหรือที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายของต่างประเทศ
- (9) นิติบุคคลอื่นที่อธิบดีกรมสรรพากรประกาศกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

2.1.2 นิติบุคคลที่ไม่อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีเงินได้

นิติบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ได้ระบุไว้ตามข้อ 2.1.1 ถือเป็นนิติบุคคลที่ไม่อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ทั้งนี้รวมถึงกระทรวง ทบวง กรม องค์การของรัฐบาลหรือสหกรณ์ก็ไม่อยู่ในบังคับเช่นกัน นอกจากนี้นิติบุคคลที่เข้าเงื่อนไขที่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลตามประมวลรัษฎากรที่ได้รับยกเว้นตามข้อกำหนดของกฎหมายอื่นๆ ได้แก่

- (1) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามข้อผูกพันที่ประเทศไทยมีอยู่ตามสัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ หรือทางเทคนิคระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลต่างประเทศ
- (2) บริษัทจำกัดที่ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน
- (3) บริษัทจำกัดและนิติบุคคลที่มีสภาพเช่นเดียวกับบริษัทจำกัดซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลตามพระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม
- (4) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่อยู่ในประเทศที่มีอนุสัญญาว่าด้วยการเว้นการเก็บภาษีซ้อนกับประเทศไทย ตามเงื่อนไขที่กำหนดในอนุสัญญา

2.1.3 ฐานภาษีของภาษีเงินได้นิติบุคคล

ฐานภาษีของภาษีเงินได้นิติบุคคล หมายถึงสิ่งที่เป็นมูลเหตุที่ทำให้บุคคลใด ๆ ต้องเสียภาษีหรืออาจจะเรียกอีกนัยหนึ่งว่าเป็นฐานที่รองรับอัตราภาษี กล่าวคือ เงินได้หรือกำไรสุทธิ ดังความที่กรมสรรพากรได้ระบุไว้ว่า “ภาษีเงินได้นิติบุคคล คำนวณจากเงินได้ที่ใช้เป็นหลักฐานในการคำนวณภาษีคุณด้วยอัตราภาษีที่กำหนด ดังนั้น เงินได้ที่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลหรือฐานภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้น โดยทั่วไปได้แก่กำไรสุทธิที่คำนวณตาม เงื่อนไขที่กำหนด แต่เพื่อความเป็นธรรมและอุดช่องว่างในการจัดเก็บภาษีเงินได้ จึงได้มีการบัญญัติการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล จากเงินได้หรือฐานภาษีที่แตกต่างกัน ดังนี้

- (1) กำไรสุทธิ
- (2) ยอดรายได้ก่อนหักรายจ่าย
- (3) เงินได้ที่จ่ายจากหรือในประเทศไทย
- (4) การจำหน่ายเงินกำไรออกไปจากประเทศไทย”¹³

โดยเงินได้หรือรายได้ที่จะนำมาเป็นฐานภาษีนั้น ยังสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภทด้วยกันประเภทที่หนึ่งคือรายได้อันเกิดจากการประกอบกิจการ (Operating income) เป็นรายได้ที่เกิดจากการขายสินค้าหรือให้บริการตามปกติวิสัย เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกิจการ และประเภทที่สองรายได้ที่ไม่ได้มาจากการประกอบกิจการ (Non Operating Income) คือรายได้ที่เกิดจากการทำกิจกรรมใดๆ นอกเหนือไปจากการดำเนินธุรกิจตามปกติวิสัย เช่น รายได้จากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน รายได้จากการขายสินทรัพย์ที่ใช้ในกิจการ รายได้ดอกเบี้ยเงินกู้ยืม รายได้เงินปันผล เป็นต้น

2.1.4 ภาษีเงินได้นิติบุคคลคำนวณจากกำไรสุทธิ

บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีจากบริษัทและห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล มาตรา 65 ได้กำหนดให้เงินได้ที่ต้องเสียภาษีนั้น คือกำไรสุทธิซึ่งคำนวณได้จากรายได้ของกิจการหรือเนื่องจากที่กิจการได้กระทำในรอบระยะเวลาบัญชี หักด้วยรายจ่ายตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในมาตรา 65 ทวิ และมาตรา 65 ตรี¹⁴ โดยรอบระยะเวลาบัญชีดังกล่าวให้มีกำหนด 12 เดือน ซึ่งการคำนวณรายได้และค่าใช้จ่ายนั้นให้ใช้เกณฑ์สิทธิ์ในการ

¹³ กรมสรรพากร, ฐานภาษีของภาษีเงินได้นิติบุคคล, สืบค้นออนไลน์ วันที่ 17 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.rd.go.th/833.html>

¹⁴ ธรรมนูญ. (2564). ประมวลรัษฎากร ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพัฒนาการบริหารธรรมนิติ จำกัด. หน้า ก-37 - ก-40

คำนวณ โดยในรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป ให้คำนวณภาษี ในอัตรา ดังนี้

กำไรสุทธิ	อัตรากาสิโน้อยละ
ไม่เกิน 300,000 บาท	ยกเว้น
เกิน 300,000 บาท แต่ไม่เกิน 3,000,000 บาท	15
เกิน 3,000,000 บาท ขึ้นไป	20

ตารางที่ 1 อัตรากาสิโนเงินได้นิติบุคคล¹⁵

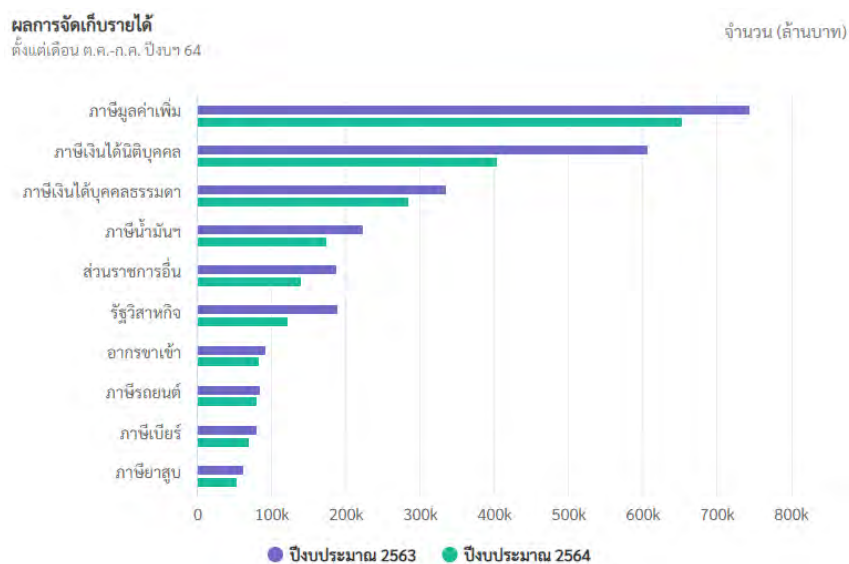
จะเห็นได้ว่า การกำหนดให้ผู้ใดเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล หรือได้รับการยกเว้น รวมถึงเกณฑ์ในการรับรู้รายได้และรายจ่ายได้มีการกำหนดไว้ในประมวลรัษฎากร โดยในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อนำไปคูณกับอัตรากาสิโนั้น เป็นการคำนวณโดยใช้เกณฑ์สิทธิ์ ซึ่งแตกต่างจากเกณฑ์คงค้างที่ใช้ในการรับรู้รายการทางบัญชีในบางประการ โดยเกณฑ์สิทธิ์ที่ใช้ในการคำนวณกำไรสุทธิทางกาสิโนั้น ได้กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ ทั้งที่ได้รับชำระแล้วและยังมิได้รับชำระในรอบระยะเวลาบัญชีนั้นๆ โดยมีการกำหนดว่ารายได้ใดเป็นรายได้ประเภทที่ต้องนำมารวมหรือไม่รวมคำนวณในการหากำไรสุทธิทางกาสิโนั้น รวมถึงวิธีการวัดมูลค่าของเงินตรา ทรัพย์สิน หนี้สินต่างๆ และยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับรายจ่ายต้องห้ามที่ไม่ให้นำไปรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีอีกด้วย

เพื่อให้การจัดเก็บภาษีมีความชัดเจน เหมาะสมและเกิดความเท่าเทียมกันในสังคม จึงทำให้เกิดการจำแนกประเภทธุรกิจออกจากกัน และยังกำหนดอัตราในการเสียภาษีที่แตกต่างกัน ดังเช่นอัตรากาสิโนที่ใช้จัดเก็บจากธุรกิจขนาดย่อม (SME) จะมีอัตรากาสิโนที่ต่ำกว่ากิจการอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระภาษีจากผู้ประกอบการรายย่อย แต่อย่างไรก็ตาม อัตรากาสิโนสำหรับกิจการส่วนใหญ่ในประเทศไทย ได้ถูกกำหนดไว้ที่ร้อยละ 20 ของกำไรสุทธิ โดยเป็นการจัดเก็บภาษีที่แปรผันตามความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจนั้นๆ หากกิจการสามารถทำกำไรได้มากย่อมแบกรับภาระภาษีที่เพิ่มขึ้นได้เช่นเดียวกัน

การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้น แม้ว่าจะมีการจัดเก็บจากฐานกำไรสุทธิ ซึ่งอาจหมายความว่าเห็นถึงความสามารถในการดำเนินธุรกิจแล้วยังเป็นการสะท้อนถึงระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอีกด้วย หากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำย่อมนำไปสู่การจัดเก็บภาษีที่ลดลง ดังผลกระทบที่เห็นได้ชัด อันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดไปทั่วโลกของไวรัสโคโรนาหรือ Covid – 19 ที่ส่งผลในแง่ลบแก่ทุกหน่วยธุรกิจ และเป็นที่น่าอนว่าส่งผลกระทบต่อ

¹⁵ อัตรากาสิโนเงินได้นิติบุคคล, สืบค้นออนไลน์ วันที่ 18 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://today.line.me/th/v2/article/EqZyJY>.

จัดเก็บภาษีเงินได้ของภาครัฐด้วยเช่นเดียวกัน และจากผลสำรวจพบว่า รายได้ของกรมสรรพากรในการจัดเก็บภาษีในช่วงระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มลดลง ดังรูป

รูปภาพที่ 2 ผลการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล¹⁶

หากผู้ประกอบการสามารถประเมินกำไรของกิจการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของกิจการได้ จะนำไปสู่การวางแผนและกลยุทธ์ทางธุรกิจที่มีประสิทธิภาพและทำให้กิจการสามารถดำเนินต่อไปได้แม้จะอยู่ท่ามกลางภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การลดภาระภาษีรวมไปถึงการประเมินกำลังของธุรกิจจึงถือเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของกิจการ

2.2 การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามกฎหมายเกณฑ์ของสรรพากร

แม้ว่าการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลตามกฎหมายเกณฑ์ของสรรพากรในปัจจุบันนั้น อ้างอิงข้อกำหนดและเงื่อนไขแห่งประมวลรัษฎากร แต่ก็ยังคงมีความแตกต่างในการรับรู้รายการที่นอกเหนือไปจากข้อกำหนดที่ได้บัญญัติไว้ โดยอาศัยการเปิดช่องทางกฎหมายในการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารประเมินมูลค่าของรายการซึ่งเป็นการอ้างอิงการรับรู้รายการตามมาตรฐานบัญชีที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เกณฑ์คงค้างในการรับรู้รายการ ซึ่งโดยปกติแล้ว การรับรู้รายการเพื่อใช้คำนวณเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้นมาจากการใช้เกณฑ์สิทธิ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับเกณฑ์คงค้างที่ใช้ในการรับรู้รายการทางบัญชีจะพบว่ามีลักษณะที่ใกล้เคียงกันเป็นส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามจะมีรายการบางประเภทที่ในทางภาษีที่รับรู้รายการด้วยข้อกำหนดที่ต่างออกไปจากทางบัญชี หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นการปรับปรุงรายการทางบัญชีที่ใช้เกณฑ์คงค้าง ให้กลายเป็นการรับรู้รายการทางภาษี ซึ่งรายละเอียดของประเภทรายได้ของ

¹⁶ ตารางผลการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 3 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://dataservices.mof.go.th/menu>

กิจการ การรับรู้รายการตามเกณฑ์คงค้าง เกณฑ์สิทธิ และรายการที่เป็นข้อแตกต่างระหว่างการรับรู้รายการของเกณฑ์ทั้งสอง อาจสรุปแยกเป็นประเด็นสำคัญที่ ได้ดังต่อไปนี้

2.2.1 ประเภทของรายได้

การรับรู้รายได้ อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลักๆ คือ รายได้จากกิจการ และรายได้เนื่องจากกิจการ¹⁷ โดยรายได้จากกิจการเป็นรายได้อันเกิดจากการประกอบกิจการตามปกติวิสัย เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์กร ส่วนรายได้ของกิจการที่ไม่ได้มาจากการประกอบกิจการตามปกติวิสัยที่เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดตั้งองค์กรนั้น ถือเป็นรายได้เนื่องจากกิจการ เช่น รายได้จากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ รายได้จากการขายอุปกรณ์สำนักงานที่ไม่ได้มีไว้เพื่อขาย รายได้เงินปันผล รายได้ดอกเบี้ยเงินกู้ยืม รายได้ดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น ซึ่งโดยปกติแล้วการรับรู้รายได้นั้น ควรที่จะแสดงให้เห็นถึงรายได้ที่เกิดขึ้นจริง แต่ในทางปฏิบัติ กิจการสามารถรวมเอารายได้ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง (Deemed Income) หรือรายได้ที่เจ้าพนักงานกำหนด ที่ได้มีการกำหนดแนวการปฏิบัติไว้ในมาตรา มาตรา 70 ตรีและมาตรา 65 ทวิ (4)¹⁸ แห่งประมวลรัษฎากร เข้าเป็นส่วนหนึ่งในการรับรู้รายได้ได้เช่นกัน

2.2.2 การรับรู้รายได้ตามเกณฑ์คงค้าง

การรับรู้รายได้ตามเกณฑ์คงค้างในทางบัญชีนั้น เป็นการรับรู้รายการที่พึงได้รับโดยไม่ได้คำนึงว่าจะได้รับชำระแล้วหรือไม่ โดยรายได้นั้นจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการส่งมอบสินค้าหรือบริการ มีการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าหรืออำนาจควบคุมของสินค้านั้นไปยังผู้ซื้อ¹⁹ หรืออาจหมายถึงการเพิ่มขึ้นของทรัพย์สินสุทธิของกิจการอันเนื่องจากการขายสินค้าหรือให้บริการ หรือเป็นมูลค่าที่คิดคำนวณเป็นเงินตราของค่าสินค้าและบริการไปให้แก่ลูกค้าในช่วงระยะเวลาหนึ่ง²⁰ โดยภายใต้การนำไปปฏิบัติสำหรับการรับรู้รายได้ในทางบัญชีนั้น อาศัยการอ้างอิงมาตรฐานบัญชีตามประกาศของสภาวิชาชีพบัญชีในพระราชบัญญัติเป็นหลักในการปฏิบัติ หรือภายใต้หลักการบัญชีที่ยอมรับกันโดยทั่วไป (Generally Accepted Accounting Principles) ซึ่งมีมาตรฐานบัญชีที่เกี่ยวข้องกับรายได้ คือ มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 18 เรื่อง รายได้ นอกจากนี้ยังมีมาตรฐานการบัญชี รวมถึงมาตรฐานการรายงานทางการเงินอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยอ้อมกับการรับรู้รายได้เช่นกัน ได้แก่ มาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 15 เรื่อง รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า มาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน เป็นต้น โดยใน

¹⁷ ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. (2563). คำสอนวิชากฎหมายภาษีอากร (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: บริษัท ธนอรุณการพิมพ์ จำกัด. หน้า 484 -488

¹⁸ ธรรมนิติ. (2564). ประมวลรัษฎากร ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพัฒนาการบริหารธรรมนิติ จำกัด. หน้า ก-37

¹⁹ Taxguruthai, เกณฑ์คงค้าง, สืบค้นออนไลน์ วันที่ 29 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.taxguruthai.com/topic/86/เกณฑ์สิทธิ-และ-เกณฑ์คงค้างต่างกันอย่างไร>

²⁰ ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. (2563). คำสอนวิชากฎหมายภาษีอากร (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: บริษัท ธนอรุณการพิมพ์ จำกัด. หน้า 148

แต่ในรอบระยะเวลาบัญชี กิจการจะต้องทำการปรับปรุงรายการให้หลักการบัญชีทั่วไปเป็นไปตามเกณฑ์คงค้าง ใน วันสิ้นงวดบัญชีจะต้องมีการปรับปรุงรายการต่างๆ เพื่อให้แสดงรายการตามเกณฑ์คงค้าง ได้แก่ รายได้รับล่วงหน้า (Unearned Revenue) รายได้ค้างรับ (Accrued Revenue) ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า (Prepaid Expenses) ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย (Accrued Expenses) การประมาณหนี้สงสัยจะสูญ (Doubtful Account) ค่าเสื่อมราคา (Depreciation Expenses) และวัสดุสิ้นเปลืองใช้ไป (Supplies Used Expenses)²¹

2.2.3 การรับรู้รายได้และรายได้ดอกเบี้ยตามเกณฑ์สิทธิตามกฎหมายของสรรพากร

การรับรู้รายได้ตามเกณฑ์สิทธิเพื่อการคำนวณกำไรสุทธิทางภาษีอากร ตามความที่ระบุในมาตรา 65 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร ได้กำหนดให้คิดคำนวณจากรายได้ของกิจการ โดยให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในมาตรา 65 ทวิ โดยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการรับรู้รายได้เนื่องจากกิจการ (รายได้อื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการประกอบ กิจการโดยปกติวิสัย) อยู่หลายประเภท เช่น มาตรา 65 ทวิ (5) การกำหนดให้มีการคำนวณค่าหรือราคาของ เงินตรา ทรัพย์สิน หนี้สินที่เป็นสกุลเงินตราต่างประเทศ ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนของ ธนาคารพาณิชย์ ซึ่งจากข้อกำหนดนี้จะทำให้เกิดการรับรู้รายการกำไรขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนที่ยังไม่เกิดขึ้น จริง (Unrealized gain / loss on exchange rate) ซึ่งรายการดังกล่าวถูกกำหนดให้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ รายได้และรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิทางภาษีด้วย เป็นต้น และเมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดภายใต้บทบัญญัติ มาตรา 65 ทวิ อันเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยนั้น พบว่ามีเพียง มาตรา 65 ทวิ (11) ที่มีการกำหนดให้รายได้ ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่อยู่ในบังคับต้องถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยภาษีเงินได้ปิโตรเลียมให้นำมารวม คำนวณเป็นรายได้สำหรับจำนวนที่เหลือหลังจากถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่าย จะเห็นได้ว่า ข้อกำหนด เงื่อนไขต่างๆ ที่ บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรได้บัญญัติไว้ในส่วนของการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยนั้น มีเพียง มาตรา 65 ทวิ (11) เท่านั้นที่เกี่ยวข้อง ทำให้การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยในส่วนอื่นๆ รวมถึงวิธีการในการคิดคำนวณนั้นเป็นไปตามเกณฑ์คง ค้างในทางบัญชีได้โดยไม่ขัดกับบทกฎหมายแต่อย่างใด

²¹ Taxguruthai, เกณฑ์คงค้าง, สืบค้นออนไลน์ วันที่ 29 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.taxguruthai.com/topic/86/เกณฑ์สิทธิ-และ-เกณฑ์คงค้างต่างกันอย่างไร>

บทที่ 3

การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามมาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน

มาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานรายงานทางการเงินของไทยในปัจจุบัน ถือเป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดวิธีการ ความหมาย แนวทางในการปฏิบัติต่างๆ ว่าด้วยเรื่องของการทำบัญชี โดยมาตรฐานการบัญชีไทยนั้น เป็นมาตรฐานการบัญชีที่ใช้เฉพาะในประเทศไทย ซึ่งได้อ้างอิงหลักการจากหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปของประเทศอื่นๆ มาเป็นแนวทาง เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกันได้ และสอดคล้องกับประเทศที่อยู่ในกลุ่ม ASEAN Economic Community (AEC)²² โดยหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปของประเทศอื่นที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ได้แก่ International Financial Reporting Standards (IFRS) ฉบับที่คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (IASB) แก้ไขสิ้นสุดในปี 2008 (IFRS) ฉบับที่เข้าเล่มปี 2009 (Bound Volume 2009)²³ ซึ่งเป็นหลักการบัญชีต้นแบบที่ประเทศไทยใช้เป็นหลักในปัจจุบัน (International Financial Reporting Standards (IFRS) ได้มีการปรับปรุงให้ข้อมูลเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ) แต่ยังคงมีการอ้างอิงจากมาตรฐานฉบับอื่นๆ ได้แก่ US GAAP หรือ Local GAAP เป็นส่วนน้อย โดยมาตรฐานการบัญชีของไทยจะให้มีผลบังคับใช้ตามหลักการบัญชีระหว่างประเทศ ภายในระยะเวลา 1 ปีนับตั้งแต่วันที่มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ International Financial Reporting Standards (IFRS) ประกาศบังคับใช้ ทั้งนี้ มาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทยจะครอบคลุมถึงแนวปฏิบัติต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) แม่บทการบัญชี (Accounting Framework) หรือ กรอบแนวคิดทางบัญชีขั้นพื้นฐานเพื่อใช้ในการจัดทำและนำเสนอการเงิน รวมถึงการกำหนดและนำมาตรฐานการบัญชีมาถือปฏิบัติ นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงเรื่องที่ยังไม่มีมาตรฐานบัญชีให้การรองรับ เพื่อเป็นการลดปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติ และเพื่อให้การจัดทำบัญชีเป็นไปในทิศทางเดียวกัน²⁴

²² ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน AEC. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 22 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://kalasin-pao.go.th/aec/>.

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations : ASEAN) หรือ ประชาคมอาเซียน เป็นเป้าหมายการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ประกอบด้วย ไทย พม่า ลาว เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา และบรูไน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศ รวมถึงให้อาเซียนมีความแข็งแกร่ง มีภูมิคุ้มกันที่ดีในการรับมือกับปัญหาใหม่ ๆ ระดับโลก

²³ มาตรฐานการบัญชีไทย กับ International Financial Reporting Standards (IFRS). สืบค้นออนไลน์ วันที่ 22 ตุลาคม 2564.

แหล่งที่มา: <http://accsol.co.th/standard.html>

²⁴ แม่บทการบัญชี (Accounting Framework). สืบค้นออนไลน์ วันที่ 23 ตุลาคม 2564.

แหล่งที่มา: <http://www.jarataccountingandlaw.com/index.php?lay=show&ac=article&id=333786>.

(2) มาตรฐานการบัญชี (Accounting Standard) คือ ข้อกำหนด เกณฑ์ และวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่ได้มีการศึกษาและพัฒนาภายใต้สภาวะทางเศรษฐกิจ เป็นไปตามหลักกฎหมายของแต่ละประเทศอย่างเหมาะสมและสมเหตุสมผล เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ซึ่งนำมาใช้ในทางปฏิบัติทางบัญชีเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีการกำหนดกิจกรรมที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชี ได้แก่ การรวบรวมเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีและการเงิน การจัดบันทึกรายการ การจำแนกประเภทของรายการ การสรุปผลรวบรวมข้อมูล และการจัดทำงบการเงิน เป็นต้น²⁵

(3) มาตรฐานรายงานทางการเงิน (Financial Reporting Standard) คือ แนวทางการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดทำงบการเงินเพื่อให้งบการเงินแสดงรายการที่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี ที่มีลักษณะสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน และทำให้ผู้ใช้งบการเงินหรือผู้อ่านมีความเข้าใจในเนื้อหาสะดวกมากยิ่งขึ้น²⁶

(4) การตีความตามมาตรฐานการบัญชีและการตีความตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการขยายความ แปลความหมายของมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงินให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

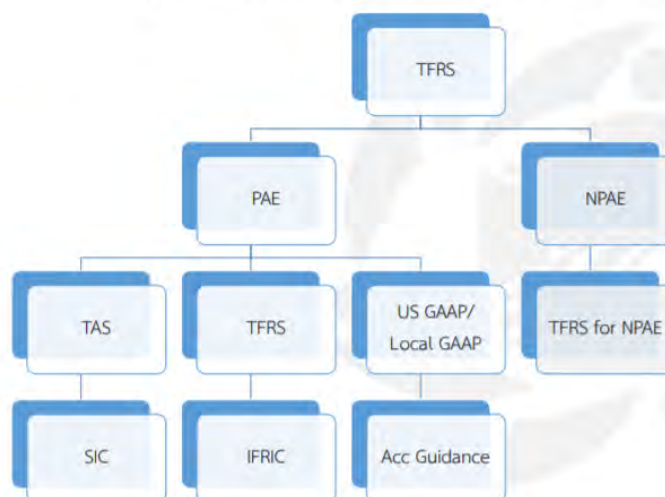
(5) แนวปฏิบัติทางการบัญชี เป็นแนวปฏิบัติที่ระบุกฎเกณฑ์ รายละเอียดต่างๆ มากขึ้นสำหรับการนำไปปฏิบัติเฉพาะเรื่องนั้นๆ เช่น แนวปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับการบันทึกบัญชีหุ้นปันผล (STOCK DIVIDEND) เป็นแนวปฏิบัติที่กำหนดถึงหลักเกณฑ์ในการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับหุ้นปันผล ทั้งด้านผู้จ่ายหุ้นปันผลและผู้รับหุ้นปันผล หรือแนวปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการโอนและการรับโอนสินทรัพย์ทางการเงิน โดยมุ่งเน้นที่จะเปลี่ยนแปลงลักษณะการจัดประเภทลูกหนี้ที่กิจการรับซื้อหรือรับโอนมา เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีปฏิบัติและแนวทางการบริหารความเสี่ยงของภาคธุรกิจ รวมถึงสอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 39 เรื่องการรับรู้และการวัดมูลค่าทางการเงิน (IAS 39: Financial Instrument; Recognition and Measurement) เป็นต้น²⁷

²⁵ มาตรฐานการบัญชี (Accounting Standard). สืบค้นออนไลน์ วันที่ 23 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.myaccountcloud.com/Article/Detail/92129>.

²⁶ สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. มาตรฐานรายงานทางการเงิน (Financial Reporting Standard). สืบค้นออนไลน์ วันที่ 24 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/135175>

²⁷ สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. แนวปฏิบัติทางการบัญชี. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 26 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/67454>

ภาพรวมมาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทย

รูปภาพที่ 3 ภาพรวมมาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทย²⁸

3.1 การบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงิน

เมื่อพิจารณาลักษณะของกิจการที่อยู่ภายใต้การนำมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงินไปถือปฏิบัติ อาจจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (Public Accountable Entities: PAEs) และกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (Non - Public Accountable Entities PAEs)²⁹ โดยกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะนั้น หมายความรวมถึงกิจการที่มีการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านตลาดหลักทรัพย์ ได้แก่ บริษัทมหาชน บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ กิจการที่มีตราสารทุนหรือตราสารหนี้ของกิจการ ซึ่งมีการซื้อขายต่อประชาชน กิจการที่ดำเนินธุรกิจหลักในการดูแลทรัพย์สินของกลุ่มบุคคลภายนอกเป็นวงกว้าง เช่น สถาบันการเงิน บริษัทหลักทรัพย์ เป็นต้น โดยกิจการเหล่านี้จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินของประเทศไทย หรือที่เรียกว่า มาตรฐานชุดใหญ่ (TFRS for PAEs) และสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (Non - Public Accountable Entities NPAEs) คือกิจการที่ไม่เข้าเงื่อนไขของการเป็นกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (Public Accountable Entities PAEs) ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะนั้นไม่จำเป็นต้องถือปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินอย่างเต็ม

²⁸ สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. มาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทย. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 27 ตุลาคม 2564.

แหล่งที่มา: <http://www.tfac.or.th/upload/9414/3D1nR0hs1E.pdf>

²⁹ ธนาคารแห่งประเทศไทย. NPAE PAE. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 27 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.ryt9.com/s/bot/1551008>

รูปแบบ เนื่องจากจะเป็นการก่อให้เกิดภาระในการจัดทำงานการเงินที่มากเกินไปกับกิจการที่มีขนาดเล็กมาก ดังนั้น กิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะจึงปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ หรือที่เรียกว่า มาตรฐานชุดเล็ก (TFRS for NPAEs) ตามประกาศของสภาวิชาชีพบัญชี³⁰ ทั้งนี้กิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะบางกิจการอาจมีการนำข้อกำหนด แนวทาง กฎเกณฑ์ที่อ้างอิงจากมาตรฐานชุดใหญ่ ไปปรับใช้กับการจัดทำงานการเงินในกิจการของตนแต่เพียงบางส่วน เพื่อให้การบริหารงานมีความละเอียด สอดคล้องกับหลักการบัญชีที่เป็นที่ยอมรับมากขึ้น ทำให้การเงินให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม กิจการดังกล่าวจะต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขในการนำมาตรฐานชุดใหญ่ไปใช้แต่เพียงบางส่วนนั้นด้วยว่า อยู่ภายใต้บังคับที่จะต้องถือปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินของประเทศไทยอย่างเต็มรูปแบบทั้งฉบับหรือไม่

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2547 มาตรา 7 ว่าด้วยเรื่องอำนาจหน้าที่ของสภาวิชาชีพบัญชี ซึ่งมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบจะมีการปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงินให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ³¹ โดยในปี 2561 ได้มีประกาศสภาวิชาชีพบัญชีที่ 22/2561³² เรื่องมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน มีผลบังคับใช้สำหรับกิจการที่มีรอบระยะเวลาบัญชีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป โดยเป็นประกาศที่ออกมาเพื่อใช้บังคับแทนมาตรฐานการบัญชีต่างๆ ดังนี้

- (1) มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 101 เรื่องหนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญ
- (2) มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 104 การบัญชีสำหรับปรับโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา
- (3) มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 105 การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน
- (4) มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 106 การบัญชีสำหรับกิจการที่ดำเนินธุรกิจเฉพาะด้านการลงทุน
- (5) มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 107 การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลสำหรับเครื่องมือทางการเงิน

³⁰ สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. TFRS for NPAEs. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 30 ตุลาคม 2564.

แหล่งที่มา: <https://acpro-std.tf.ac.or.th/uploads/files/TFRS%20for%20NPAEs.pdf>

³¹ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2547 มาตรา 7. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 30 ตุลาคม 2564.

แหล่งที่มา: https://www.dbd.go.th/news_view.php?nid=1103.

³² สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. ประกาศสภาวิชาชีพบัญชีที่ 22/2561. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 30 ตุลาคม 2564.

แหล่งที่มา: <https://www.tf.ac.or.th/Article/Detail/74244>.

และในปี 2562 ได้มีประกาศจากสภาวิชาชีพบัญชี ที่ 87/2562³³ เรื่อง มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 ซึ่งได้ประกาศลงในพระราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2562 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกาศให้ยกเลิกมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับเดิมที่ได้ประกาศไว้ในประกาศสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 22/2561 ซึ่งมีผลบังคับใช้สำหรับกิจการที่มีรอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ.2563 มาบังคับใช้แทน สำคัญในการเปลี่ยนแปลงการบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินทั้งสองฉบับ จะกล่าวในหัวข้อต่อไป

ทั้งนี้เนื่องจากสภาวิชาชีพบัญชีจะมีการปรับปรุงข้อมูลของมาตรฐานการบัญชีแต่ละฉบับให้เป็นปัจจุบัน รวมถึงการเปลี่ยนปีที่มีปรับปรุงให้เป็นปีล่าสุดเสมอ ไม่ว่าจะมาตรฐานการบัญชีฉบับนั้นๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ก็ตาม เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการนำเสนอวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ตามประกาศสภาวิชาชีพบัญชีที่ 22/2561 ซึ่งมีผลบังคับใช้สำหรับกิจการที่มีรอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป ว่าเป็นมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2562 (ฉบับที่ถูกยกเลิก) และมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ตามประกาศสภาวิชาชีพบัญชีที่ 87/2562 ซึ่งมีผลบังคับใช้สำหรับกิจการที่มีรอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป ว่าเป็นมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2563 (ฉบับปรับปรุงล่าสุด)

3.2 แนวคิดและรูปแบบของการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามมาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2562 (ฉบับที่ถูกยกเลิก)

ในปัจจุบันการลงทุนเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ ซึ่งล้วนแต่มีความเสี่ยงในการลงทุนไม่มากก็น้อย สำหรับนักลงทุนและผู้ประกอบการที่ไม่สามารถยอมรับความเสี่ยงนั้นๆ ได้ทั้งหมด มักจะใช้สิ่งที่เรียกว่า “เครื่องมือทางการเงิน (Financial Instrument)”³⁴ เข้ามาเป็นตัวช่วยในการลดความเสี่ยงหรือผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากความไม่แน่นอนของสภาพเศรษฐกิจ โดยเครื่องมือทางการเงินนี้ จะอยู่ในรูปแบบของเอกสารที่ใช้แสดงสิทธิต่างๆ ของผู้ถือครอง ซึ่งมาเป็นตัวช่วยในการป้องกันความเสี่ยงต่างๆ จากการลงทุน โดยเครื่องมือทางการเงินนั้น มีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเภทของการถือครอง ตามลักษณะผลประโยชน์ตอบแทน รวมถึงสถานะของผู้ถือครอง โดยอาจยกตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้

³³ สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. ประกาศสภาวิชาชีพบัญชีที่ 87/2562. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 30 ตุลาคม 2564.

แหล่งที่มา: <https://www.tfac.or.th/upload/9414/01jt6PUfn8.pdf>.

³⁴ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น. เครื่องมือทางการเงิน. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 3 พฤศจิกายน 2564.

แหล่งที่มา: <http://journal.feu.ac.th/pdf/v4i2t2a6.pdf>

ประเภทเครื่องมือทางการเงิน	ลักษณะผลตอบแทน	สถานะของผู้ถือครอง
ตราสารหนี้ - พันธบัตร - หุ้นกู้ - ตั๋วสัญญาใช้เงิน	- ดอกเบี้ย - กำไรจากการขายเปลี่ยนสิทธิของผู้ซื้อ	เจ้าหนี้ของกิจการ
ตราสารทุน - หุ้นสามัญ - หุ้นบุริมสิทธิ	- เงินปันผล - สิทธิในการออกเสียงในที่ประชุม - กำไรจากการขายเปลี่ยนสิทธิของผู้ซื้อ - สิทธิในการจองซื้อหุ้นออกใหม่	เจ้าของกิจการ
ตราสารอนุพันธ์ - ใบสำคัญแสดงสิทธิการซื้อหุ้น (Warrant) - หน่วยลงทุน (Unit trust)	Warrant - ผลต่างระหว่างราคาใช้สิทธิในการซื้อหุ้น กับราคาตลาด - กำไรจากการขายเปลี่ยนสิทธิของผู้ซื้อ Unit trust - เงินปันผล - กำไรจากการขายเปลี่ยนสิทธิของผู้ซื้อ หรือขายคืน	Warrant - ผู้ถือครองมีสิทธิการจองซื้อหุ้นสามัญของกิจการ Unit trust - เจ้าของกองทุนรวม

ตารางที่ 2 ประเภทของเครื่องมือทางการเงิน³⁵

ตามมาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ซึ่งเป็นมาตรฐานการจัดทำรายงานเกี่ยวกับการวัดมูลค่าของเครื่องมือทางการเงินโดยเฉพาะ เป็นการรับรู้รายการสำหรับกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (PAEs: Publicly Accountable Entities) จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกเลิกการบังคับใช้มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 101 104 105 106 และ 107 ดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น นอกจากนี้ยังใช้ทดแทนมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 39 เรื่องการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงินด้วยเช่นกัน เนื่องจากมีผู้ใช้งบและผู้สนใจได้ยื่นเรื่องต่อคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ว่าด้วยข้อกำหนดตามมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 39 เรื่องการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงิน ว่ามาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศฉบับที่ 39 เรื่องการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงินนี้มีความเข้าใจยากสำหรับการทำงานที่จะนำไปปฏิบัติและการตีความโดยมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 ปรับปรุง 2562 นี้มีการจำแนกแผนงานหลักออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การจัดประเภทรายการและการวัดมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงิน วิธีการคำนวณการด้อยค่าของเครื่องมือทางการเงิน และการบัญชีป้องกันความเสี่ยง ดังนั้น ผู้วิจัยจะทำการเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความแตกต่าง และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ที่เชื่อมโยงไปจนถึงการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย ควบคู่ไปกับการอธิบายข้อกำหนดทั้งสามส่วน ดังต่อไปนี้

³⁵ เครื่องมือทางการเงิน. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 3 พฤศจิกายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.novabizz.com/Finance/เครื่องมือทางการเงิน.htm>.

3.2.1 การจัดประเภทรายการและการวัดมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงิน

มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2562 ได้มีการกำหนดเงื่อนไขและรูปแบบที่ใช้ในการประเมิน ตามลักษณะการดำเนินธุรกิจและการจัดประเภทของเครื่องมือทางการเงินไว้ภายใต้นิยามที่กล่าวว่า “เครื่องมือทางการเงิน คือสัญญาใดๆ ที่ทำให้กิจการหนึ่งมีสินทรัพย์ทางการเงิน อีกกิจการหนึ่งมีหนี้สินทางการเงิน หรือตราสารทุน” โดยอธิบายเป็นคำจำกัดความได้ดังนี้

(1) สินทรัพย์ทางการเงิน หมายความถึง เงินสด ตราสารทุนของกิจการอื่น สิทธิตามสัญญาที่จะรับเงินสดหรือสินทรัพย์ทางการเงินอื่นจากกิจการอื่น หรือสิทธิตามสัญญาที่จะแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ทางการเงินหรือหนี้สินทางการเงินกับกิจการอื่นภายใต้เงื่อนไขที่จะเป็นประโยชน์ต่อกิจการ

(2) หนี้สินทางการเงิน หมายความถึง ภาระผูกพันตามสัญญาที่จะส่งมอบสินทรัพย์ทางการเงิน ภาระผูกพันตามสัญญาที่จะแลกเปลี่ยนสินทรัพย์หรือหนี้สินทางการเงินที่จะทำให้กิจการเสียประโยชน์ หรือเป็นสัญญาที่จะชำระหรืออาจจะชำระสัญญาด้วยตราสารทุนของกิจการเอง

(3) ตราสารทุน หมายความถึงสัญญาใดๆ ที่แสดงให้เห็นถึงส่วนได้เสียคงเหลือในสินทรัพย์ของกิจการ ภายหลังหักหนี้สินทั้งหมดของกิจการ³⁶

การจัดประเภทสินทรัพย์ทางการเงิน หนี้สินทางการเงินนั้น จำเป็นต้องมีความชำนาญและความเข้าใจในเนื้อหาของมาตรฐานและลักษณะของธุรกรรมเป็นอย่างดี ซึ่งตามมาตรฐานฉบับนี้ได้มีการกำหนดวิธีการพิจารณาที่ต้องใช้การประเมินตัวชี้วัดประสิทธิภาพของการทำงาน (KPI) ให้สอดคล้องกับการจัดประเภทแบบใหม่ไว้ นอกจากนี้ยังมีการทดสอบ SPPI (Solely Payment of Principal and Interest) เพื่อใช้พิจารณากระแสเงินสดตามสัญญาจากตราสารหนี้ที่ลงทุนว่าประกอบด้วยเงินต้นและดอกเบี้ยเท่านั้นหรือไม่ ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขในการจำแนกประเภทเครื่องมือทางการเงินเช่นกัน และสำหรับการจัดประเภทรายการและการวัดมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงินนั้น สามารถแยกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

3.2.1.1 การจัดประเภทรายการ (Classification)

ก่อนการประกาศบังคับใช้ตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2562 ได้มีการถือปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 105 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้

³⁶ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน. สืบค้นออนไลน์วันที่ 6 พฤศจิกายน 2564. แหล่งที่มา: https://www.dbd.go.th/download/article/article_20180925160805.pdf.

และตราสารทุน ในการจัดประเภทรายการของสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงิน โดยแบ่งออกตาม ลักษณะและวัตถุประสงค์ในการถือครอง ได้แก่ ถือไว้เพื่อค้า ถือไว้เพื่อขาย ถือจนกว่าจะครบกำหนด และเงินลงทุน ทั่วไป แต่เมื่อมีการนำมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 มาถือปฏิบัติ ทำให้การจัดประเภทรายการ เปลี่ยนจากการพิจารณาว่าสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงินนั้นถือไว้เพื่อวัตถุประสงค์อะไร เป็นการ พิจารณาจากรูปแบบธุรกิจ (Business model) ซึ่งสามารถพิจารณาจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประเมินและการ รายงานผลการดำเนินงานภายในกิจการ การบริหารความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน การจ่าย ผลตอบแทนให้แก่ผู้บริหารของกิจการ เป็นต้น และนอกจากการพิจารณาจากรูปแบบธุรกิจ (Business model) แล้ว กิจการต้องพิจารณาลักษณะของเงินสดที่ได้รับว่าถือไว้เพื่อเป็นการรับเงินสดตามสัญญาหรือไม่หรือถือไว้เพื่อ ขาย โดยผ่านการทำ SPPI test อีกด้วย ซึ่งจะเป็นการทดสอบการรับเงินต้นและดอกเบี้ยที่คำนวณจากเงินต้น คงเหลือ จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีเกณฑ์ในการพิจารณาที่ใกล้เคียงกันสำหรับมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 105 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน กับมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน และเพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้น อาจสรุปได้ว่าหากถือปฏิบัติตามมาตรฐานบัญชีฉบับเก่า จะพิจารณาจากวัตถุประสงค์เป็นหลัก แต่เมื่อนำมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 มาถือปฏิบัติจะ พิจารณาตามรูปแบบธุรกิจและลักษณะของเงินสดที่ได้รับที่เป็นรูปธรรมและพิสูจน์ได้ชัดเจนกว่า

3.2.1.2 การวัดมูลค่า (Measurement)

เครื่องมือทางการเงินที่ได้มีการจัดประเภทแล้ว จะถูกกำหนดให้มีการวัดมูลค่าของเครื่องมือทางการเงิน แต่ละประเภทนั้น โดยมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 ปรับปรุง 2562 ได้กำหนดวิธีการวัดมูลค่าไว้ 3 แบบ คือ การใช้ราคาทุนตัดจำหน่าย (Amortized cost) การวัดมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรขาดทุน (Fair Value through Profit or Loss – FVPL) และการวัดมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น (Fair Value through Other Comprehensive Income – FVOCI)³⁷

การวัดมูลค่าโดยการใช้วิธีราคาทุนตัดจำหน่าย (Amortized cost) จะเป็นวิธีการวัดมูลค่าที่ส่งผลกระทบต่อ การรับรู้รายได้สำหรับกิจการในตลาดทุนหรือตลาดหลักทรัพย์โดยตรง ผ่านวิธีการคำนวณที่เรียกว่า EIR

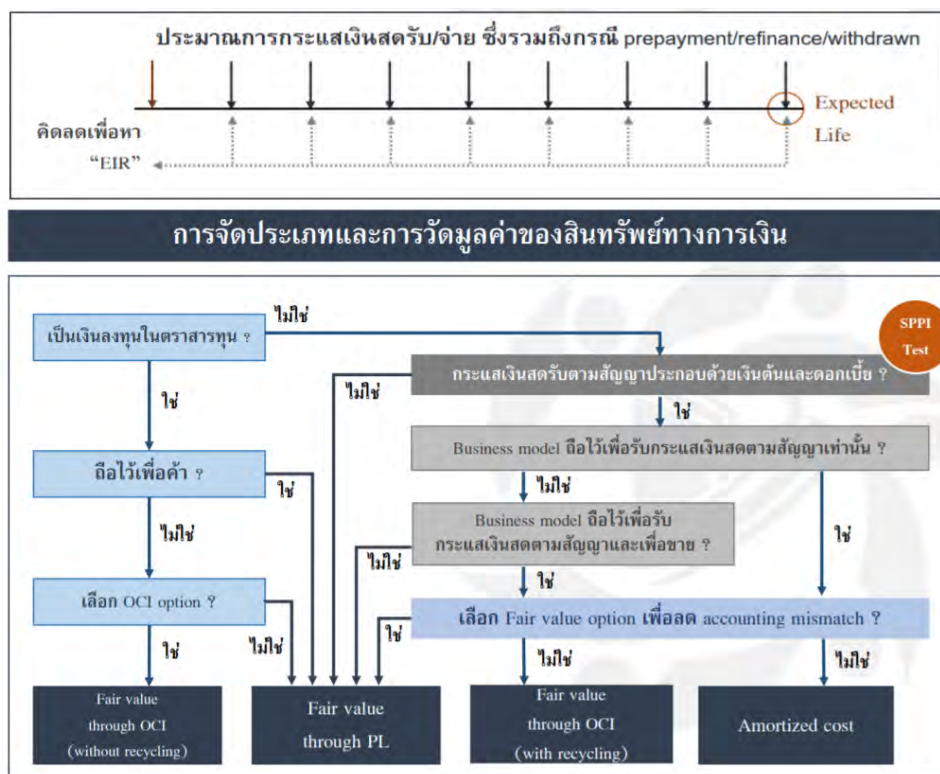
³⁷ Panchat Akarak, ราคาทุนตัดจำหน่าย, สืบค้นออนไลน์ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2564.

แหล่งที่มา: <http://accounting.crru.ac.th/worksheets/165-worksheets.pdf>.

ราคาทุนตัดจำหน่าย (Amortized cost) หมายถึง ราคาทุนของตราสารหนี้ในวันที่ได้มา บวกหรือหักด้วยค่าตัดจำหน่ายสะสมของผลต่างระหว่างราคา ทุนเริ่มแรกกับราคามูลค่าที่ตราไว้

มูลค่ายุติธรรม (Fair value) หมายถึง มูลค่าที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กันในขณะที่ทั้งสองฝ่ายรับรู้และเต็มใจในการแลกเปลี่ยนและ สามารถต่อรองราคาอย่างเป็นอิสระในลักษณะของผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน

(Effective Interest Rate) หรืออัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง ซึ่งเป็นอัตราที่ใช้คิดลดประมาณการกระแสเงินสดรับ หรือจ่ายไปในอนาคต ตลอดระยะเวลาที่คาดว่าจะถือครอง (Expected Life) ของสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินทางการเงิน ให้เท่ากับมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์ทางการเงินและราคาทุนตัดจำหน่ายของหนี้สินทางการเงิน ซึ่งแตกต่างจากการวัดมูลค่ายุติธรรม ที่ใช้การคำนวณหามูลค่ายุติธรรม ณ วันที่มีการประเมินมูลค่าเครื่องมือทางการเงิน

รูปภาพที่ 4 การจัดประเภทและการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ทางการเงิน³⁸

3.2.2 วิธีการคำนวณการด้อยค่าของเครื่องมือทางการเงิน (Impairment)

มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2562 ได้มีการกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมจากมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 39 เรื่อง การวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงิน ให้มีการรับรู้ผลขาดทุนด้านเครดิต (การด้อยค่า) โดยไม่จำเป็นต้องรอให้เกิดเหตุการณ์ด้านเครดิตขึ้นก่อน แต่กิจการจะบันทึกผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและบันทึกการเปลี่ยนแปลงในผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่าง

³⁸ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 6 พฤศจิกายน 2564. แหล่งที่มา: http://slkserve.smphosting.com/slkservice/TFRS9_By_Dr_Cha_25630702.pdf

สม่าเสมอโดยจำนวนผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจะถูกรวบรวมค่าใหม่ทุกวันที่มีการจัดทำรายงาน เพื่อให้สะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงของความเสี่ยงด้านเครดิตจากที่เคยรับรู้รายการเมื่อเริ่มแรก ทำให้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้อย่างทันเวลามากขึ้น ซึ่งผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของเครื่องมือทางการเงินนี้ มักจะแสดงผลขาดทุนที่เกิดจากสินทรัพย์ทางการเงิน ได้แก่ ลูกหนี้การค้า ลูกหนี้ตามสัญญา เป็นต้น โดยก่อนการถือปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2562 ข้อกำหนดและวิธีการรับรู้รายการเกี่ยวกับผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนั้นได้ถูกกำหนดให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 101 เรื่องหนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญ โดยมีการกำหนดวิธีการประมาณหนี้สงสัยจะสูญแบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ คำนวณเป็นร้อยละของยอดขาย คำนวณเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้ และพิจารณาแยกลูกหนี้แต่ละราย (เมื่อมีข้อบ่งชี้ถึงการด้อยค่าเกิดขึ้นแล้ว)³⁹ ต่อมาเมื่อมีการนำมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2562 มาบังคับใช้ จึงได้มีการกำหนดวิธีการในการประเมินใหม่ซึ่งเรียกว่า “การประมาณผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Expected Credit Losses)” ซึ่งเป็นการประเมินผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นโดยไม่รอให้เกิดเหตุการณ์การค้างชำระหนี้เกิดขึ้นเสียก่อน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการกำหนดจากเหตุการณ์ในอดีตรวมกับสภาพการณ์ปัจจุบันและการพยากรณ์สภาพเศรษฐกิจในอนาคต ซึ่งแตกต่างจากมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 101 เรื่องหนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญที่พิจารณาแค่เพียงปัจจัยจากในอดีตจนถึงปัจจุบันเท่านั้น ทั้งนี้ ประมาณผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Expected Credit Losses) สามารถแบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ

3.2.2.1 วิธีการทั่วไป (General Approach)

เป็นวิธีการประมาณผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Expected Credit Losses) สำหรับสินทรัพย์ทางการเงินทั้งที่บันทึกด้วยราคาตลาด และวิธีราคาทุน รวมถึงภาระผูกพันวงเงินสินเชื่อ บัญชีลูกหนี้ที่มีองค์ประกอบการจัดหาเงิน และลูกหนี้ตามสัญญาเช่า โดยเป็นวิธีต้นแบบในการคำนวณค่าประมาณการพื้นฐาน ซึ่งจะต้องมีการจัดลำดับขั้นของความเสี่ยงจากผลขาดทุนด้านเครดิตเสียก่อนว่าอยู่ในขั้นใด และต้องมีการตั้งประมาณการค่าเผื่อการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่ระยะเวลาเท่าใด โดยจำแนกได้เป็น

(1) สินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตต่ำ (Stage 1: performing)

³⁹ สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 101 เรื่องหนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญ. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2564. แหล่งที่มา: <https://acpro-std.tf.ac.or.th/uploads/files/TAS101.pdf>.

หมายถึงสินทรัพย์ทางการเงินที่มีความเสี่ยงของการปฏิบัติผิดสัญญาต่ำและผู้กู้ยืมสามารถจ่ายชำระหนี้ตามสัญญาภายในระยะเวลาอันใกล้ได้ และการเปลี่ยนแปลงเชิงลบทางเศรษฐกิจในระยะยาวไม่สามารถกระทบต่อความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ของผู้กู้ได้เช่นกัน สำหรับสินทรัพย์ที่มีระดับความเสี่ยงด้านเครดิตต่ำนี้ต้องมีการประมาณการผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของสินทรัพย์ที่ระยะเวลาถัดไปอีก 12 เดือนข้างหน้า และรับรู้รายการในทางบัญชี

(2) สินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตสูง (Stage 2: underperforming)

หมายถึงสินทรัพย์ทางการเงินที่มีความเสี่ยงของการปฏิบัติผิดสัญญาและความสามารถในการจ่ายชำระหนี้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้มาตรฐานไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนถึงปัจจัยที่บ่งบอกว่า การเพิ่มขึ้นเท่าใดจึงถือว่าการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งจากการศึกษาทบทวนหลักเกณฑ์การพิจารณาในต่างประเทศพบว่า สามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มหลัก คือปัจจัยในเชิงปริมาณ เช่น อัตราส่วนสำคัญทางการเงิน เป็นต้น และปัจจัยเชิงคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ที่จะกระทบการดำเนินงานของผู้ออกตราสารหนี้ อันดับความน่าเชื่อถือและข้อมูลการคาดการณ์ในอนาคตอย่างสถานะเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม สำหรับสินทรัพย์ที่มีระดับความเสี่ยงด้านเครดิตสูงนี้ ต้องมีการประมาณการผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของสินทรัพย์โดยตลอดอายุการให้ประโยชน์ของสินทรัพย์นั้น

(3) สินทรัพย์ด้อยคุณภาพ (Stage 3: non-performing)

หมายถึงสินทรัพย์ทางการเงินที่ไม่มีความเป็นไปได้เลยที่จะได้รับการปฏิบัติตามสัญญาหรือจะได้รับการชำระหนี้อย่างแน่นอน และสินทรัพย์ที่มีการประเมินผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในระดับนี้ ต้องมีการประมาณการผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของสินทรัพย์โดยตลอดอายุการให้ประโยชน์ของสินทรัพย์เช่นเดียวกับสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตสูง

การจำแนกลำดับความเสี่ยงด้านเครดิตตามที่ได้อ้างมานั้น อาศัยหลักการมูลค่าเงินตามเวลา⁴⁰ โดยยึดหลักแนวความคิดที่ว่า แม้สินทรัพย์ทางการเงินจะได้รับการปฏิบัติตามสัญญา และได้รับชำระเงินครบถ้วนตามที่ตกลงกัน แต่ช่วงเวลาในการชำระที่ช้าออกไป กิจการก็จะมีผลขาดทุนจากการด้อยค่าเกิดขึ้นเสมอ ทั้งนี้การพิจารณาว่าสินทรัพย์ทางการเงินมีความเสี่ยงอยู่ในระดับใดนั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ โอกาส

⁴⁰ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. มูลค่าเงินตามเวลา. สืบค้นออนไลน์วันที่ 11 พฤศจิกายน 2564.

แหล่งที่มา: <https://www.set.or.th/set/financialplanning/glossary.do?contentId=21>

มูลค่าเงินตามเวลา (Time Value of Money: TVM) คือ แนวคิดที่ว่าเงินที่รับในวันนี้มีมูลค่าน้อยกว่าเงินที่ได้รับในอนาคต เพราะเราสามารถสร้างผลตอบแทนได้จากเงินที่ได้รับในวันนี้ เช่น เงิน 100,000 บาทในวันนี้ หากนำไปลงทุนได้ผลตอบแทน 5% ต่อปี ในอีก 1 ปีข้างหน้าเราก็จะได้รับเงินทั้งสิ้น 105,000 บาท แนวคิดเรื่องมูลค่าของเงินตามระยะเวลาจะช่วยให้เราสามารถเปรียบเทียบมูลค่าของเงินในเวลาที่แตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

ของการผิดนัดชำระ (Probability of Default - PD) ค่าความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการผิดนัดชำระ (Loss Given Default - LGD) และยอดหนี้หรือประมาณการยอดหนี้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระ (Exposure At Default - EAD)⁴¹

3.2.2.2 วิธีการอย่างง่าย (Simplified Approach)

เป็นวิธีการประมาณผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Expected Credit Losses) สำหรับสินทรัพย์ทางการเงินที่ครอบคลุมถึงลูกหนี้และสินทรัพย์ตามสัญญาที่ทำกับลูกค้า และลูกหนี้ตามสัญญาเช่า (ลูกหนี้การค้าที่มีองค์ประกอบของการจัดหาเงินสามารถเลือกวิธีการทั่วไปหรือวิธีการอย่างง่ายในการคำนวณก็ได้ แต่ลูกหนี้การค้าที่ไม่มีองค์ประกอบของการจัดหาเงินอยู่ในบังคับที่ต้องใช้วิธีการอย่างง่ายในการคำนวณผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น) ซึ่งวิธีการอย่างง่ายนี้ได้อนุญาตให้กิจการสามารถใช้ตารางการตั้งสำรอง (Aging) ซึ่งเป็นข้อมูลของผลขาดทุนด้านเครดิตที่เกิดจากประสบการณ์ในอดีต มาจัดกลุ่มตามความเหมาะสม และสามารถระบุอัตราคงที่การกันสำรองผลขาดทุน โดยขึ้นกับจำนวนวันค้างชำระเกินกว่ากำหนดของลูกหนี้การค้าได้ โดยมาตรฐานได้ยกตัวอย่างการจัดกลุ่มเครื่องมือทางการเงินที่มีลักษณะความเสี่ยงด้านเครดิตที่คล้ายคลึงกันแต่ไม่ได้จำกัดไว้เพียงเท่าที่ยกตัวอย่าง ได้แก่

- (1) ประเภทของตราสาร
- (2) การจัดอันดับความเสี่ยงด้านเครดิต
- (3) ประเภทของหลักประกัน
- (4) วันที่รับรู้รายการเมื่อเริ่มแรก
- (5) ระยะเวลาคงเหลือจนครบกำหนด
- (6) อุตสาหกรรม

⁴¹ นิพนธ์ ทิพย์พาณิชย์. TFRS 9: เครื่องมือทางการเงิน. 22.

โอกาสของการผิดนัดชำระ (Probability of Default - PD) หมายถึง ความน่าจะเป็นที่จะเกิดการผิดนัดชำระหนี้
ค่าความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการผิดนัดชำระ (Loss Given Default - LGD) หมายถึง ร้อยละของความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระ

ยอดหนี้หรือประมาณการยอดหนี้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระ (Exposure At Default - EAD) หมายถึง ยอดหนี้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระ (หักลบจากมูลค่าสินทรัพย์ค้ำประกันแล้ว) ที่ผ่านการคิดลดกระแสเงินสดมาแล้ว

- (7) สถานที่ตั้งของผู้กู้ยืม
- (8) มูลค่าของหลักประกันเทียบกับสินทรัพย์ทางการเงิน หากมีผลกระทบต่อความน่าจะเป็นของความเสี่ยงของการปฏิบัติผิดสัญญา

โดยการพิจารณาการจัดกลุ่มตามที่ได้กล่าวมานั้นจะต้องคำนึงถึงปัจจัยเฉพาะของผู้กู้ยืม ภาวะเศรษฐกิจทั่วไป ประเมินข้อมูลทั้งในอดีตและในปัจจุบันและใช้ข้อมูลทั้งภายในและภายนอก รวมถึงการเปรียบเทียบคู่แข่งในอุตสาหกรรมเดียวกัน และจะต้องทบทวนข้อมูลอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มั่นใจได้ว่าสมมุติฐานที่ใช้พิจารณานั้นสะท้อนความเป็นจริงในสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ

3.2.2.3 การวัดผลขาดทุนของสินทรัพย์ที่มีการด้อยค่าด้านเครดิตเมื่อซื้อหรือเมื่อกำเนิด (Purchased or Originated Credit-Impaired Approach)

กิจการต้องรับรู้รายการเริ่มแรก โดยประมาณผลขาดทุนตั้งแต่วันแรกที่รับรู้รายการลูกหนี้ในงบการเงิน และเป็นการคาดการณ์ไปในอนาคตตลอดอายุของสินทรัพย์ทางการเงิน และไม่ได้พิจารณาแต่เพียงการชำระหนี้ในอดีตเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพิจารณาปัจจัยภายในและภายนอกที่อาจส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงด้านเครดิตด้วยเช่นกัน สำหรับตราสารหนี้ที่ไม่ถูกจัดเป็นสินทรัพย์ที่มีการด้อยค่าด้านเครดิตเมื่อซื้อหรือเมื่อกำเนิด เนื่องจากความเสี่ยงต่างๆ ของตราสารได้ถูกชดเชยและสะท้อนอยู่ในอัตราดอกเบี้ยหน้าตัวแล้วอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ระดับความเสี่ยงของตราสารหนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ลงทุนแต่ละรายเป็นสำคัญที่ควรพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ อย่างรอบคอบและเชื่อถือได้ โดยปัจจัยควรครอบคลุมในหลายมิติทั้งปัจจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึงข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านเศรษฐกิจและการคาดการณ์ที่เพียงพอจะทำให้เชื่อได้ว่าตราสารหนี้ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ⁴² และในการคำนวณหาอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (EIR) นั้นมาตรฐานกำหนดให้คำนวณ EIR ปรับด้วยความเสี่ยงด้านเครดิตโดยไม่ต้องบันทึกแยกเป็นค่าเผื่อการด้อยค่าแยกออกมาจากการบันทึกมูลค่าเครื่องมือทางการเงิน

3.2.3 อนุพันธ์และการป้องกันความเสี่ยง (Derivative and hedge accounting)

อนุพันธ์ เป็นเครื่องมือทางการเงินชนิดหนึ่งซึ่งมีคุณสมบัติในการใช้ป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของผลกำไรขาดทุนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ให้กลายเป็นจำนวนที่แน่นอนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม อนุพันธ์นี้ไม่สามารถขจัดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งหมดได้ การใช้อนุพันธ์ต่างๆ จะส่งผลให้การวางแผนทางการเงินของกิจการมี

⁴² ThaiMBA. ความเสี่ยงด้านเครดิตกับตราสารหนี้. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 12 พฤศจิกายน 2564.

แหล่งที่มา: <https://www.thaibma.or.th/Doc/tpm/Debt.pdf>

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีขึ้น โดยอนุพันธ์ที่เป็นที่รู้จักกันและเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน ได้แก่ สัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Forward) สัญญาการแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Swap) สัญญาสิทธิเลือก (Option) เป็นต้น ในการป้องกันความเสี่ยงโดยใช้ออนุพันธ์ ทำให้เกิดลักษณะของสินทรัพย์หรือหนี้สินขึ้น โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ สินทรัพย์ที่ได้รับการป้องกันความเสี่ยง (Hedged item) และเครื่องมือในการป้องกันความเสี่ยง (Hedging Instrument) หรือก็คืออนุพันธ์

ความเสี่ยง	Hedged Item	Hedging Instrument
เงินตราต่างประเทศ	ลูกหนี้/เจ้าหนี้ต่างประเทศ เงินลงทุนในต่างประเทศ	สัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า (FX forward)
อัตราดอกเบี้ย	เงินลงทุนในตราสารหนี้ เงินให้สินเชื่อ เงินกู้ยืม หนี้กู้	สัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (Interest rate swap)
ราคา	หลักทรัพย์ (เช่น หุ้น) สินค้าโภคภัณฑ์ (เช่น ทองคำ น้ำมัน ยางพารา)	Futures, Option, Forward

ตารางที่ 3 เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงทางการเงิน⁴³

มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2562 ได้มีการพิจารณาถึงความมีประสิทธิภาพของการถือครองอนุพันธ์เหล่านั้นว่ายังสามารถสะท้อนการป้องกันความเสี่ยงได้ที่ระดับใด อนุพันธ์ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเงินในการป้องกันความเสี่ยงจะต้องได้รับการประเมินเพื่อรับรู้กำไรขาดทุนตามแต่ละรอบระยะเวลาต่างๆ ซึ่งเกิดจากการรับรู้การเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของรายการที่มีการป้องกันความเสี่ยง (Hedged Items) และเครื่องมือในการป้องกันความเสี่ยง (Hedging Instrument) ในงบกำไรขาดทุนเพื่อให้งบการเงินได้สะท้อนถึงความสามารถที่แท้จริงของเครื่องมือทางการเงินได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยมาตรฐานได้กำหนดเงื่อนไขในการเป็นการบัญชีป้องกันความเสี่ยง (Qualified hedge accounting) และจัดประเภทของการบัญชีป้องกันความเสี่ยงออกเป็น 3 ประเภท คือ การป้องกันความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรม (Fair Value Hedge) การป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของกระแสเงินสด (Cash Flow Hedge) และการป้องกันความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนในเงินลงทุนสุทธิในการดำเนินงานในต่างประเทศ (Net Investment Hedge)

⁴³ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. เครื่องมือป้องกันความเสี่ยง สืบค้นออนไลน์ วันที่ 14 พฤศจิกายน 2564.

แหล่งที่มา: http://slkserve.smphosting.com/slkservice/TFRS9_By_Dr_Cha_25630702.pdf

3.3 แนวคิดและรูปแบบของการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามมาตราฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2563 (ฉบับปรับปรุงล่าสุด)

เพื่อให้สอดคล้องกับการบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 16 เรื่อง สัญญาเช่า ที่กำหนดให้เริ่มมีผลบังคับใช้ในปี 2563 จึงได้มีการปรับเปลี่ยนเงื่อนไขการคำนวณการวัดมูลค่าบางส่วนสำหรับมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2562 ภายใต้หัวข้อ การจ่ายชำระก่อนครบกำหนดที่ก่อให้เกิดการชดเชยติดลบ (Prepayment features with negative compensation)⁴⁴ โดยกำหนดให้สินทรัพย์ทางการเงินบางรายการที่เงื่อนไขการชำระก่อนกำหนดซึ่งเป็นผลทำให้ได้รับการชดเชยในจำนวนเงินที่สมเหตุสมผลสำหรับการยกเลิกสัญญาที่กำหนด มีสิทธิที่จะวัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายหรือมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นแทนการวัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมผ่านกำไรหรือขาดทุนแต่เพียงอย่างเดียว ทำให้สาระสำคัญที่แสดงตามรูปแบบของการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามมาตราฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2563 (ฉบับล่าสุด) นั้นไม่ได้แตกต่างไปจากรูปแบบของการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามมาตราฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2562 (ฉบับที่ถูกลบเลิก) แต่อย่างใด

3.4 ผลกระทบของการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยจากการปรับปรุงมาตรฐานรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน

กล่าวโดยสรุป หากมีความเสี่ยงที่ผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดมีมากขึ้น ยิ่งทำให้การตั้งประมาณการค่าเผื่อการด้อยค่าเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน เมื่อประเมินองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งทำให้ทราบระดับความเสี่ยง และจำนวนที่ต้องตั้งค่าเผื่อด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงินแล้ว จึงจะสามารถคำนวณการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยทางบัญชีต่อไปได้ ซึ่งสำหรับการคำนวณหาอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Effective Interest rate : EIR) นั้นหากสินทรัพย์ดังกล่าวได้รับการประเมินว่าอยู่ในระดับสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตต่ำ (Stage 1: performing) และมีความเสี่ยงด้านเครดิตสูง (Stage 2 : underperforming) จะคำนวณดอกเบี้ยที่แท้จริงบนมูลค่าขั้นต้นคงเหลือ (Gross basis: EIR on gross amount) หรืออาจเรียกว่าเป็นมูลค่าตามบัญชีขั้นต้นก่อนหักค่าเผื่อการด้อยค่า และสำหรับสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ (Stage 3: non-performing) จะคำนวณดอกเบี้ยที่แท้จริง บนราคาทุนตัดจำหน่ายคงเหลือสุทธิจากสำรอง (Net basis: EIR on amortized cost) นอกจากนี้การพิจารณาประเมินความเสี่ยงของสินทรัพย์นั้นๆ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นประกอบกับปัจจัยต่างๆ เพื่อให้เกิดการสะท้อนถึงมูลค่าการให้ประโยชน์ของเครื่องมือทางการเงินเหล่านั้นอย่างแม่นยำมากที่สุด ทำให้เกิดความแตกต่างจากการถือปฏิบัติตาม

⁴⁴ สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. การจ่ายชำระก่อนครบกำหนด การชดเชยติดลบ. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 17 พฤศจิกายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.tfac.or.th/upload/9414/bK1OJHCywi.pdf>.

มาตรฐานการบัญชีฉบับเดิม ซึ่งกำหนดให้สินทรัพย์ทางการเงินที่ถูกประเมินเป็นหนี้เสียแล้ว จะต้องถูกตั้งค่าเผื่อการด้อยค่าเต็มจำนวนตลอดไปหรือหมายถึงการรับรายได้ดอกเบี้ยต้องหยุดลง เนื่องจากไม่มีการคิดพิจารณา ทบทวนความเป็นไปได้ที่จะได้รับการปฏิบัติชำระหนี้ใหม่ แต่ต่างจากการนำมาตราฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 มาถือปฏิบัติ ซึ่งหากสินทรัพย์ทางการเงินใดๆ ที่ได้รับการประเมินแล้วพบว่า มีผลการประเมินความเสี่ยงที่ต่ำลง ณ สภาพการณ์ปัจจุบันก็สามารถปรับลดมูลค่าค่าเผื่อขาดทุนได้ หมายความว่า การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยที่สามารถเพิ่มขึ้นได้ในกรณีหนี้เสียกลับมา มีแนวโน้มในการรับชำระมากขึ้น

มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญจากมาตรฐานการบัญชีฉบับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือทางการเงิน ซึ่งมีการถือปฏิบัติมาก่อนหน้านี้ โดยมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นการกำหนดรูปแบบให้เป็นมาตรฐานมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการลดผลกระทบจากความเสี่ยงตามสภาพเศรษฐกิจให้กับผู้ประกอบการอีกด้วย โดยมาตรฐานฉบับนี้ได้กำหนดวิธีการในการระบุประเภทของเครื่องมือทางการเงินในรูปแบบต่างๆ ผ่านหลักการ การจัดประเภท (Classification) และกำหนดวิธีที่ใช้ในการวัดมูลค่า (Measurement) ของเครื่องมือทางการเงินนั้นๆ นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มีการประเมินความมีประสิทธิผลของเครื่องมือทางการเงินต่างๆ ผ่านการวัดผลขาดทุนจากการด้อยค่า (Impairment) และ การรับรู้การเปลี่ยนแปลงในมูลค่ายุติธรรมของรายการที่มีการป้องกันความเสี่ยงและเครื่องมือในการป้องกันความเสี่ยง (Hedge Accounting) อีกด้วย ซึ่งผลกระทบจากการใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงินนี้ ส่งผลต่อธุรกิจหลักๆ อันเห็นได้ชัด ได้แก่ สถาบันการเงิน ธุรกิจประกัน และกิจการในตลาดทุน⁴⁵ ซึ่งกิจการที่อยู่ในตลาดทุน หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (PAEs: Publicly Accountable Entities) ได้อยู่ในบังคับให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีชุดใหญ่ทั้งฉบับ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนโดยทั่วไปหรือกลุ่มนักลงทุน ได้มีการซื้อขาย ทำธุรกรรมกันอย่างยุติธรรม เท่าเทียม มีมาตรฐาน และ ข้อมูลทางการเงินมีความน่าเชื่อถือ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเลือกนำเสนอตัวอย่างจากบริษัทมหาชนแห่งหนึ่ง ซึ่งมีการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยกขึ้นเป็นกรณีศึกษา เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนในการเปรียบเทียบ ผลกระทบที่เกิดจากการนำมาตราฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 ฉบับใหม่มาถือปฏิบัติ ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

⁴⁵ สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. ผลกระทบจากการใช้ TFRS 9. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 19 พฤศจิกายน 2564.

บทที่ 4

วิเคราะห์ เปรียบเทียบการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามกฎหมายของสรรพากรที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กับการนำมาตราฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ฉบับปรับปรุง 2563 มาใช้ในการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย

สืบเนื่องจากการวิเคราะห์ในบทที่ 2 เกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ดอกเบี้ยในทางภาษี ซึ่งได้กล่าวถึงการจัดเก็บรายได้ดอกเบี้ยตามกฎหมายสิทธิของกรมสรรพากรในปัจจุบัน เป็นไปตามหลักการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยที่สอดคล้องตามเกณฑ์คงค้างในทางบัญชี เนื่องจากไม่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับเงื่อนไข หรือข้อกำหนดที่แตกต่างไปจากเกณฑ์คงค้าง ดังนั้นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการนำมาตราฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ฉบับปรับปรุง 2563 มาใช้ในการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน จะอ้างอิงตามวิธีการคำนวณและผลสรุปที่ได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการบัญชีที่เกี่ยวข้อง

4.1 การจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลจากการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น เนื่องจากการนำมาตราฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ฉบับปรับปรุง 2563 มาใช้ในการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย

การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยภายใต้มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ฉบับปรับปรุง 2563 นั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เครื่องมือทางการเงินแต่ละประเภทที่ใช้ป้องกันความเสี่ยงอันเกิดจากการเข้าการทำรายการหรือการทำธุรกรรมทางการเงินที่มีความผันผวน ความไม่แน่นอนต่างๆ ต้องได้รับการพิจารณาโดยการจัดประเภทของเครื่องมือทางการเงินผ่านการประเมินรูปแบบธุรกิจ (Business Model) และการประเมินตามลักษณะของเงินสดที่ได้รับว่าถือไว้เพื่อเป็นการรับเงินสดตามสัญญาหรือไม่ (SPPI test) เพื่อให้ทราบถึงวิธีการบันทึกบัญชีและการวัดมูลค่าทางบัญชีที่เหมาะสม เมื่อจัดประเภทเครื่องมือทางการเงินแต่ละประเภทได้แล้ว จะต้องทำการประเมินระดับความเสี่ยงของเครื่องมือทางการเงินนั้นว่าอยู่ที่ระดับความเสี่ยงเท่าใด จึงจะสามารถคำนวณหามูลค่าที่เหมาะสมในการประเมินผลขาดทุนด้านเครดิต หรือค่าเผื่อการด้อยค่าได้ และนำไปสู่มูลค่าตั้งต้นสำหรับการคำนวณการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามหลักเกณฑ์คงค้างทางบัญชีต่อไป ซึ่งการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยนี้ย่อมส่งผลต่อเนื่องไปถึงการนำไปรวมคิดคำนวณสำหรับหากำไรทางภาษี อันจะใช้เป็นฐานภาษีในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อไป

ทั้งนี้ เพื่อให้การนำเสนอเป็นไปอย่างชัดเจนและเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอเลือกนำเสนอข้อมูลของบริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน) ขึ้นเป็นกรณีศึกษา ซึ่งบริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทที่มีการเสนอขายหลักทรัพย์ผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และข้อมูลที่น่ามาใช้อ้างอิงสำหรับงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นข้อมูลงบการเงินประจำปี 2563 ซึ่งบริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน) ได้นำมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2563 มาถือปฏิบัติเป็นครั้งแรก โดยได้มีการเปิดเผยข้อมูลแสดงอยู่ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน เกี่ยวกับผลกระทบจากการนำมาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 มาถือปฏิบัติไว้อย่างครบถ้วนและเพียงพอต่อการศึกษาวิจัยเพื่อให้เห็นถึงวิธีการในการพิจารณาเกณฑ์การรับรู้ต่างๆในภาพรวมทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลสาธารณะที่มีการเผยแพร่สู่สาธารณชน จึงไม่ถือเป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลใดๆ โดยไม่ได้รับอนุญาต และผู้วิจัยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลประโยชน์ใดๆจากการนำเสนอข้อมูลในครั้งนี้

4.1.1 กรณีศึกษา การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยภายใต้การถือปฏิบัติตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2563 ของบริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน)

บริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทมหาชนจำกัด⁴⁶ และเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยดำเนินธุรกิจหลักด้านการกลั่นและจำหน่ายน้ำมันปิโตรเลียม รวมถึงธุรกิจปิโตรเคมี และธุรกิจน้ำมันหล่อลื่นพื้นฐาน และธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ งบการเงินรวมและงบการเงินเฉพาะกิจการได้จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทย และข้อกำหนดภายใต้พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีชุดใหญ่ทั้งฉบับ โดยบริษัทได้นำมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 (TFRS 9) เรื่อง เครื่องมือทางการเงินมาถือปฏิบัติเป็นครั้งแรก โดยได้นำนโยบายการบัญชีใหม่มาถือปฏิบัติตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 ด้วยวิธีรับรู้ผลกระทบสะสมจากการปรับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินดังกล่าวเป็นรายการปรับปรุงกับกำไรสะสมต้นงวด (Modified retrospective) โดยไม่ปรับปรุงข้อมูลเปรียบเทียบ ดังนั้น การจัดประเภทรายการใหม่และรายการปรับปรุงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีจะรับรู้ในงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563

ณ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 (วันที่ถือปฏิบัติ มาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน เป็นครั้งแรก) ผู้บริหารของบริษัทได้ประเมินโมเดลธุรกิจที่ใช้จัดการสินทรัพย์และหนี้สินทางการเงินของกลุ่มกิจการ และจัดประเภทรายการเครื่องมือทางการเงินใหม่ตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ปรับปรุง 2563 ดังนี้

⁴⁶ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. ข้อมูลงบการเงินบริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน). สืบค้นออนไลน์ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2564. แหล่งที่มา: <https://market.sec.or.th/public/idisc/th/FinancialReport/FS-000001350/20191231-20201231>

4.1.1.1 การจัดประเภท

ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 กลุ่มกิจการจัดประเภทสินทรัพย์ทางการเงินประเภทตราสารหนี้ตามลักษณะการวัดมูลค่า โดยพิจารณาจากรูปแบบธุรกิจในการบริหารสินทรัพย์ดังกล่าว และลักษณะกระแสเงินสดตามสัญญาว่าเข้าเงื่อนไขของการเป็นเงินต้นและดอกเบี้ย (SPPI) หรือไม่ ดังนี้

- (1) รายการที่วัดมูลค่าภายหลังด้วยมูลค่ายุติธรรม (ผ่านกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นหรือผ่านกำไรหรือขาดทุน) และ
- (2) รายการที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย

4.1.1.2 การวัดมูลค่า

ในการรับรู้รายการเมื่อเริ่มแรก กลุ่มกิจการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ทางการเงินด้วยมูลค่ายุติธรรมบวกต้นทุนการทำรายการซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการได้มาซึ่งสินทรัพย์นั้น สำหรับสินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรม บริษัทจะรับรู้ต้นทุนการทำรายการที่เกี่ยวข้องเป็นค่าใช้จ่ายในกำไรหรือขาดทุน

4.1.1.3 ผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (การด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงิน)

สำหรับสินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย และมูลค่ายุติธรรม บริษัทใช้วิธีการทั่วไป (General approach) ตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ในการวัดมูลค่าผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งกำหนดให้พิจารณาผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นภายใน 12 เดือนหรือตลอดอายุสินทรัพย์ ขึ้นอยู่กับว่ามีการเพิ่มขึ้นของความเสี่ยงด้านเครดิตอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ และรับรู้ผลขาดทุนจากการด้อยค่าตั้งแต่เริ่มรับรู้สินทรัพย์ทางการเงินดังกล่าว

บริษัทได้มีการพิจารณาการด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงินที่เข้าเงื่อนไขที่ต้องพิจารณาผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยปรับวิธีในการคำนวณและพิจารณาผลขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงินให้เป็นไปตาม มาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ดังนี้

- (1) เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด
- (2) เงินฝากสถาบันการเงินที่ใช้เป็นหลักประกัน
- (3) ลูกหนี้การค้าและลูกหนี้อื่น
- (4) ลูกหนี้ตามสัญญาเช่าการเงิน

- (5) เงินให้กู้ยืมแกกิจการที่เกี่ยวข้องกัน และ
- (6) เงินลงทุนในตราสารหนี้ที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย

เนื่องจากบริษัทมีเครื่องมือทางการเงินหลายประเภท เพื่อให้การยกตัวอย่างการคำนวณเปรียบเทียบมีความชัดเจนและเข้าใจง่ายขึ้น ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างการพิจารณาการด้อยค่าสินทรัพย์ทางการเงินของบัญชีลูกหนี้การค้าของบริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน) ขึ้นเป็นแบบจำลองเปรียบเทียบ โดยบัญชีลูกหนี้การค้าของบริษัทนั้นแสดงถึงจำนวนเงินที่ลูกค้าน่าจะต้องชำระซึ่งเกิดจากการขายสินค้าหรือให้บริการตามปกติของธุรกิจ ซึ่งลูกหนี้โดยส่วนใหญ่จะมีระยะเวลาสินเชื่อ 7 วัน ถึง 120 วัน ดังนั้นลูกหนี้การค้าจึงแสดงอยู่ในรายการหมุนเวียน

โดยในปี พ.ศ. 2562 บริษัทได้พิจารณารับรู้ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้การค้าเมื่อมีข้อบ่งชี้ว่ามีผลขาดทุนเกิดขึ้น ได้แก่ การที่ไม่สามารถเรียกให้ชำระหนี้ได้ โดยที่ไม่ได้มีการพิจารณาถึงความเสี่ยงด้านเครดิตที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ หรือมีการค้างชำระไม่เกิน 90 วัน เป็นต้น ทั้งนี้ผลขาดทุนและการกลับรายการผลขาดทุนจากการด้อยค่าบันทึกในกำไรหรือขาดทุนแสดงรวมอยู่ในรายการค่าใช้จ่ายในการบริหาร

ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 บริษัทได้ใช้วิธีอย่างง่าย (Simplified approach) ตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ในการรับรู้การด้อยค่าของลูกหนี้การค้า สินทรัพย์ที่เกิดจากสัญญา และลูกหนี้ตามสัญญาเช่า ตามประมาณการผลขาดทุนด้านเครดิตตลอดอายุของสินทรัพย์ดังกล่าว ตั้งแต่วันที่บริษัทเริ่มรับรู้ลูกหนี้การค้า สินทรัพย์ที่เกิดจากสัญญา และลูกหนี้ตามสัญญาเช่า โดยในการพิจารณาผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ผู้บริหารได้จัดกลุ่มลูกหนี้ตามความเสี่ยงด้านเครดิตที่มีลักษณะร่วมกันและตามกลุ่มระยะเวลาที่เกินกำหนดชำระ ทั้งนี้เนื่องจากสินทรัพย์ที่เกิดจากสัญญานั้นเป็นงานที่ส่งมอบแต่ยังไม่ได้เรียกเก็บซึ่งมีลักษณะความเสี่ยงใกล้เคียงกับลูกหนี้สำหรับสัญญาประเภทเดียวกัน ผู้บริหารจึงได้ใช้อัตราผลขาดทุนด้านเครดิตของลูกหนี้กับสินทรัพย์ที่เกิดจากสัญญาที่เกี่ยวข้องด้วย อัตราขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นพิจารณาจากลักษณะการจ่ายชำระในอดีต ข้อมูลผลขาดทุนด้านเครดิตจากประสบการณ์ในอดีต รวมทั้งข้อมูลและปัจจัยในอนาคตที่อาจมีผลกระทบต่อการจ่ายชำระของลูกหนี้ ประมาณการอัตราผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นพิจารณาจากประวัติการชำระเงินจากการขายในช่วงระยะเวลา 36 เดือนก่อนวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563

บริษัทประเมินความเสี่ยงด้านเครดิตของสินทรัพย์ทางการเงินดังกล่าวทุกสิ้นรอบระยะเวลารายงานว่ามี การเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญนับตั้งแต่การรับรู้รายการเมื่อแรกเริ่มหรือไม่ โดยเปรียบเทียบความเสี่ยงของการผิดสัญญาที่จะเกิดขึ้น ณ วันที่รายงาน กับความเสี่ยงของการผิดสัญญาที่จะเกิดขึ้น ณ วันที่รับรู้รายการเริ่มแรก

บริษัทพิจารณาและรับรู้ผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยพิจารณาถึงการคาดการณ์ในอนาคต มาประกอบกับประสบการณ์ในอดีต โดยผลขาดทุนด้านเครดิตที่รับรู้เกิดจากประมาณการความน่าจะเป็นของผลขาดทุนด้านเครดิตถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (เช่น มูลค่าปัจจุบันของจำนวนเงินสดที่คาดว่าจะไม่ได้รับทั้งหมดถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก) โดยจำนวนเงินสดที่คาดว่าจะไม่ได้รับ หมายถึงผลต่างระหว่างกระแสเงินสดตามสัญญาทั้งหมดและกระแสเงินสดซึ่งบริษัทคาดว่าจะได้รับ คิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงเมื่อแรกเริ่มของสัญญา และวัดมูลค่าผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นโดยสะท้อนถึงปัจจัยต่อไปนี้

- (1) จำนวนเงินที่คาดว่าจะไม่ได้รับถ่วงน้ำหนักตามประมาณการความน่าจะเป็น
- (2) มูลค่าเงินตามเวลา
- (3) ข้อมูลสนับสนุนและความสมเหตุสมผล ณ วันที่รายงาน เกี่ยวกับประสบการณ์ในอดีต

สภาพการณ์ในปัจจุบัน และการคาดการณ์ไปในอนาคต

4.1.1.4 สรุปประเด็นความแตกต่างทางบัญชีสำหรับระยะเวลาก่อนและหลังการถือปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาสรุปประเด็นสำหรับการประเมินผลขาดทุนด้านเครดิต (การตั้งค่าเผื่อการด้อยค่า) ของลูกหนี้การค้าได้ดังต่อไปนี้

ในปี 2562 (ก่อนการถือปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน)

- (1) รับรู้ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้การค้าเมื่อมีข้อบ่งชี้ว่ามีการผลขาดทุนที่เกิดขึ้นเท่านั้น
- (2) ลูกหนี้โดยส่วนใหญ่จะมีระยะเวลาสินเชื่อ 7 วัน ถึง 120 วัน
- (3) บริษัทไม่ได้มีการประเมินความเป็นไปได้ที่จะได้รับหนี้สูญกลับคืน

ในปี 2563 (ถือปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน เป็นครั้งแรก)

(1) บริษัทเลือกที่จะประเมินผลขาดทุนด้านที่อาจจะเกิดขึ้นโดยใช้ข้อมูลในอดีต ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน และใช้การพยากรณ์ความเสี่ยงต่างๆ ในอนาคต โดยพิจารณาจากลักษณะการจ่ายชำระในอดีต ข้อมูลผลขาดทุนด้านเครดิตจากประสบการณ์ในอดีต รวมทั้งข้อมูลและปัจจัยในอนาคตที่อาจมีผลกระทบต่อ การจ่ายชำระของลูกหนี้

(2) ประมาณการอัตราผลขาดทุนด้านเครดิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นพิจารณาจากประวัติการชำระเงินจากการขายในช่วงระยะเวลา 36 เดือน

(3) บริษัทได้ใช้วิธีอย่างง่าย (Simplified approach) ตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ในการรับรู้การด้อยค่าของลูกหนี้การค้า

(4) ผู้บริหารได้จัดกลุ่มลูกหนี้ตามความเสี่ยงด้านเครดิตที่มีลักษณะร่วมกันและตามกลุ่มระยะเวลาที่เกินกำหนดชำระ

สำหรับข้อมูลอ้างอิงดังกล่าว เป็นการอ้างอิงเพื่อให้เห็นวิธีการพิจารณาการรับรู้ผลขาดทุนด้านเครดิต (การด้อยค่า) ของผู้ประกอบการ ที่เปลี่ยนไปตามการถือปฏิบัติมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ซึ่งด้วยข้อจำกัดทางข้อมูลที่เปิดเผยนั้น ทำให้ไม่สามารถนำเสนอโดยใช้ข้อมูลจากงบการเงิน ดังกล่าวทำให้เห็นภาพการคำนวณทางคณิตศาสตร์ของการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยที่ชัดเจนได้ ผู้วิจัยจึงขออ้างอิงข้อมูลแต่เพียงบางส่วนของบริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน) ประกอบกับการสมมุติข้อมูลบางประการเพื่อให้เห็นความแตกต่างดังจะอธิบายได้ ดังนี้

ในรอบระยะเวลาบัญชีปี พ.ศ. 2563 ที่กิจการได้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน กิจการได้มีการพิจารณาบัญชีลูกหนี้การค้าโดยจัดกลุ่มประเภทที่มีลักษณะร่วมกัน และตามกลุ่มระยะเวลาที่เกินกำหนดชำระ (Aging) ออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มลูกหนี้ที่อยู่ภายในกำหนดระยะเวลาการชำระหนี้ จำนวน 12,666 ล้านบาท กลุ่มลูกหนี้ที่เกินกำหนดระยะเวลาการรับชำระหนี้ แต่ไม่เกิน 3 เดือน จำนวน 36 ล้านบาท และกลุ่มที่เกินกำหนดระยะเวลาการรับชำระหนี้ มากกว่า 3 เดือนแต่ไม่เกิน 1 ปี จำนวน 2 ล้านบาท ดังรูป

การวิเคราะห์อายุของลูกหนี้การค้าแสดงได้ดังนี้

ณ วันที่ 31 ธันวาคม	งบการเงินรวม
	พ.ศ. 2563 ล้านบาท
กิจการที่เกี่ยวข้องกัน	
ภายในกำหนดระยะเวลาการรับชำระหนี้	6,568
<u>หัก</u> ค่าเผื่อผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น	
(พ.ศ. 2562 ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ)	-
สุทธิ	6,568
กิจการอื่น	
ภายในกำหนดระยะเวลาการรับชำระหนี้	6,098
เกินกำหนดระยะเวลาการรับชำระหนี้	
- ไม่เกิน 3 เดือน	36
- มากกว่า 3 เดือน แต่ไม่เกิน 1 ปี	2
	6,136
<u>หัก</u> ค่าเผื่อผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น	
(พ.ศ. 2562 ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ)	(2)
สุทธิ	6,134
รวม	12,702

รูปภาพที่ 5 หมายเหตุประกอบงบการเงิน บริษัท ไทยออยล์ จำกัด (มหาชน)

โดยการแบ่งกลุ่มในลักษณะนี้ สามารถอนุมานเพื่อทำการเปรียบเทียบกับเงื่อนไขตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงินได้ว่า กิจการมีความเห็นว่ากลุ่มลูกหนี้ที่อยู่ภายในกำหนดระยะเวลาการชำระหนี้ จำนวน 12,666 ล้านบาท ถือเป็นสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตต่ำ (Stage 1) กลุ่มลูกหนี้ที่เกินกำหนดระยะเวลาการรับชำระหนี้ แต่ไม่เกิน 3 เดือน จำนวน 36 ล้านบาท เป็นสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตสูง (Stage 2) และกลุ่มที่เกินกำหนดระยะเวลาการรับชำระหนี้ มากกว่า 3 เดือนแต่ไม่เกิน 1 ปี จำนวน 2 ล้านบาท เป็นสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ (Stage 3) เนื่องจากมีการพิจารณาการตั้งค่าเผื่อการด้อยค่าที่มูลค่า 2 ล้านบาท

การคำนวณรายได้ดอกเบี้ยตามการจัดกลุ่มความเสี่ยงของสินทรัพย์ทางการเงินนั้น มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 ได้กำหนดให้ สินทรัพย์ทางการเงินที่จัดอยู่ในกลุ่มของสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตต่ำ (Stage 1) และสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตสูง (Stage 2) นำมูลค่าตามบัญชีขั้นต้นก่อนหักค่าเผื่อการด้อยค่าคูณกับอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (EIR) และสำหรับสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ (Stage 3) ให้นำมูลค่าของสินทรัพย์ตามราคาทุนหลังหักค่าเผื่อการด้อยค่าคูณกับอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (EIR) โดยผู้วิจัยขอสมมติให้อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (EIR) แสดงมูลค่าที่อัตราร้อยละ 5 ดังรูป

		Stage 1 สินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตต่ำ ภายในกำหนดระยะเวลาการชำระหนี้		Stage 2 สินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตสูง เกินกำหนดระยะเวลาการชำระหนี้ แต่ไม่เกิน 3 เดือน		Stage 3 สินทรัพย์ด้อยคุณภาพ เกินกำหนดระยะเวลาการชำระหนี้ มากกว่า 3 เดือนแต่ไม่เกิน 1 ปี	
ลูกหนี้การค้า (มูลค่าตามบัญชีขั้นต้นก่อนหักค่าเผื่อการด้อยค่า)	[A]	12,666		36		2	
ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ	[B]	-		-		2	
(มูลค่าของสินทรัพย์ตามราคาทุนหลังหักค่าเผื่อการด้อยค่า)	[C]	12,666	[A] - [B]	36	[A] - [B]	-	[A] - [B]
อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (EIR)	[D]	5%		5%		5%	
รายได้ดอกเบี้ย		633.30	[A] * [D]	1.80	[A] * [D]	-	[B] * [D]

ตารางที่ 4 ข้อมูลเปรียบเทียบการคำนวณรายได้ดอกเบี้ยตามการจัดกลุ่มความเสี่ยงของสินทรัพย์ทางการเงิน

จากตารางด้านบนจะเห็นได้ว่า สินทรัพย์ด้อยคุณภาพนั้น (Stage 3) เป็นสินทรัพย์ที่ไม่สามารถก่อให้เกิดรายได้ในทางบัญชี (Income generating assets) เนื่องจากมีการประเมินการด้อยค่า 100% ทั้งนี้มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงิน ที่ระบุให้กิจการต้องมีการประเมินความเป็นไปได้ที่จะได้รับชำระหนี้อยู่เสมอ ทำให้ลูกหนี้บางรายที่ถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มสินทรัพย์ด้อยคุณภาพนั้น สามารถถูกประเมินใหม่และถูกจัดกลุ่มให้อยู่ในกลุ่มของสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตต่ำ หรือสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตสูงได้ และด้วยความยืดหยุ่นที่ปรับตามสภาพการณ์ปัจจุบันเพื่อพิจารณาโอกาสสำหรับการได้รับชำระหนี้เช่นนี้ ย่อมส่งผลต่อการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยเช่นเดียวกัน เพราะการเปลี่ยนกลุ่มระดับความเสี่ยงจากกลุ่มสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ (Stage 3) มาอยู่ในกลุ่มสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตต่ำ (Stage 1) หรือสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงด้านเครดิตสูง (Stage 2) ซึ่งมีการคิดคำนวณจากมูลค่าตามบัญชีขั้นต้นก่อนหักค่าเผื่อการด้อยค่า คูณกับอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (EIR) ทำให้เกิดการรับรู้รายได้ในทางบัญชีเพิ่มขึ้นเช่นกัน

หากพิจารณาการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 101 เรื่องหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ ที่ได้ถือปฏิบัติมาก่อนที่มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่องเครื่องมือทางการเงินจะมีผลบังคับใช้นั้น มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 101 ได้กำหนดให้มีการพิจารณาบัญชีลูกหนี้ ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี และทำการประมาณการหนี้สงสัยจะสูญขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์ในอดีต และสภาพตลาดในปัจจุบัน ภายใต้ความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ว่าสินทรัพย์นั้นจะมีมูลค่าลดลงและผลเสียนั้นสามารถประมาณการได้อย่างสมเหตุสมผล ซึ่งนอกจากจะไม่ได้นำมาปัจจัยหรือการคาดการณ์สภาพเศรษฐกิจในอนาคตมารวมพิจารณาแล้ว ยังไม่ได้มีการระบุให้มีการทบทวนเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นไปได้ที่สินทรัพย์ด้อยค่านั้นๆจะสามารถกลับมาสะท้อนประโยชน์เชิงเศรษฐกิจได้ใหม่ จึงนำไปสู่ข้อพิพาทที่ว่า การนำมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทาง

การเงินมาถือปฏิบัติแทนมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 101 เรื่อง หนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญ นั้นเปิดโอกาสให้กิจการมีรายได้ดอกเบี้ยจากการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์การประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงิน

ตามที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ในส่วนของการรับรู้รายได้ตามเกณฑ์สิทธิของกรมสรรพากรในปัจจุบัน เป็นไปตามหลักการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยที่สอดคล้องตามเกณฑ์คงค้างในทางบัญชี ดังนั้นส่วนของรายได้ดอกเบี้ยที่มีโอกาสเพิ่มขึ้นจากการถือปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ย่อมส่งผลให้ฐานภาษีเพิ่มขึ้นตามไปด้วย (กรณีเปรียบเทียบเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรายได้ดอกเบี้ยตามกรณีศึกษา โดยไม่นำปัจจัยอื่นๆ เช่น ค่าใช้จ่ายอื่นๆมารวมพิจารณาเพื่อให้เห็นถึงผลกระทบที่ชัดเจน) และนำไปสู่การคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลที่เพิ่มขึ้นและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ระบบเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันมีการดำเนินธุรกิจในหลายรูปแบบ อาจแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ธุรกิจแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามการประกอบกิจการที่จัดประเภทตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบกิจการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรนั้น ถือเป็นประกอบกิจการที่เป็นส่วนสำคัญ และเป็นกำลังหลักในการผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นการดำเนินธุรกิจอยู่บนวัตถุประสงค์เพื่อให้กิจการเกิดการขยายตัวผ่านการทำกำไร หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการดำเนินกิจการโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งการประกอบกิจการในลักษณะนี้ ผู้ประกอบการจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในด้านของรายรับและรายจ่ายเป็นสำคัญ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการประกอบธุรกิจนั้น จะพบว่ามีความหลากหลายประเภทแบ่งตามลักษณะการประกอบธุรกิจหรือการทำธุรกรรมต่างๆ ซึ่งหมายความรวมถึงภาษีอากรอันเกิดจากการประกอบธุรกิจด้วยเช่นกัน โดยการจัดเก็บภาษีอากรนั้นถือเป็นค่าใช้จ่ายประเภทหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการในทุกอาชีพ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรมีความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎหมายที่ถูกต้องรวมถึงการใช้สิทธิประโยชน์ต่างๆ เพื่อลดภาระทางภาษีให้กับกิจการของตน ซึ่งในปัจจุบันการจัดเก็บภาษีอากรนั้นจะกระทำโดยผ่านหน่วยงานจากภาครัฐ ได้แก่ กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต หน่วยงานอื่นๆ (เช่น กรมธนารักษ์ รัฐวิสาหกิจ กรมป่าไม้ ฯ) และกรมศุลกากร โดยกรมสรรพากรถือเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลควบคุมการจัดเก็บภาษีที่เกี่ยวข้องตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ในบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งประมวลรัษฎากร โดยจัดเก็บภาษีเกี่ยวกับบุคคลธรรมดา (ผู้ถือหุ้น) นิติบุคคล ทรัพย์สิน หรือนิติกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ต่างๆเป็นจำนวนมาก อันได้แก่ การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ รวมถึง ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม และภาษีมรดก

ภาษีเงินได้นิติบุคคล ถือเป็นภาษีพื้นฐานที่เกิดจากการดำเนินงานต่างๆภายใต้สภาพการเป็นนิติบุคคลของไทยที่ได้มีการประกอบกิจการในประเทศไทยหรือมีหลักแหล่งเงินได้ที่จ่ายจากหรือในประเทศไทย ซึ่งอยู่ได้บังคับเป็นผู้มีเงินได้ตามบทบัญญัติมาตรา มาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร ดังนั้นผู้ประกอบการต่างๆที่มีหน้าที่เป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดของการคำนวณภาษีที่เกิดจากการประกอบกิจการของตน และทำการยื่นนำส่งภาษีให้แก่ภาครัฐ เพื่อให้ภาครัฐนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศต่อไป

ในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลเพื่อเสียภาษีนั้น กฎหมายได้กำหนดให้มีการรับรู้รายได้ตามเกณฑ์สิทธิ์ เพื่อใช้ในการคำนวณกำไรสุทธิทางภาษี โดยมีบทบัญญัติที่ระบุไว้ในมาตรา 65 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งเป็นการกำหนดเงื่อนไขบางประการที่ทำให้การรับรู้รายการตามเกณฑ์สิทธิ์แตกต่างไปจากเกณฑ์คงค้างในทางบัญชี ซึ่งการคิดคำนวณรายได้ อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ รายได้อันเกิดจากการประกอบกิจการ (Operating income) เป็นรายได้ที่เกิดจากการขายสินค้าหรือให้บริการตามปกติวิสัย เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกิจการ และประเภทที่สองรายได้ที่ไม่ได้มาจากการประกอบกิจการ (Non-Operating Income) คือรายได้ที่เกิดจากการทำกิจกรรมใดๆ นอกเหนือไปจากการดำเนินธุรกิจตามปกติวิสัย เช่น รายได้จากเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน รายได้จากการขายสินทรัพย์ที่ใช้ในกิจการ รายได้จากดอกเบี้ยเงินกู้ยืม รายได้จากเงินปันผล เป็นต้น เมื่อพิจารณาข้อกำหนดเกี่ยวกับรายได้ตามบทบัญญัติมาตรา 65 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร จะพบว่า มีเพียงมาตรา 65 ทวิ (11) เท่านั้นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเกี่ยวกับการกำหนดให้รายได้ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่อยู่ในบังคับต้องถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยภาษีเงินได้ปิโตรเลียม ให้นำมารวมคำนวณเป็นรายได้สำหรับจำนวนที่เหลือหลังจากถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่าย ทำให้การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยในส่วนอื่นๆ รวมถึงวิธีการในการคิดคำนวณนั้น เป็นไปตามเกณฑ์คงค้างในทางบัญชีได้โดยไม่ขัดกับบทกฎหมายแต่อย่างใด

เกณฑ์คงค้างในทางบัญชี เป็นเกณฑ์การรับรู้รายการที่ถูกกำหนดขึ้นโดยมีแม่บทการบัญชี มาตรฐานการบัญชี มาตรฐานการรายงานทางการเงินและแนวปฏิบัติอื่นๆ เป็นตัวกำหนดแนวทาง วิธีการในการจัดทำรายงาน และการบันทึกบัญชีให้มีความสอดคล้องและมีการนำเสนอข้อมูลที่ใกล้เคียงความเป็นจริงที่อยู่บนบรรทัดฐานเดียวกัน โดยสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล บังคับใช้และปรับปรุงมาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ โดยมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานต่างๆ ที่ถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ได้มีการอ้างอิงหลักการจากหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปของประเทศอื่นๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ได้แก่ International Financial Reporting Standards (IFRS) มาเป็นแนวทาง เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกันได้ในระดับสากล

ในปี พ.ศ. 2561 สภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้มีการประกาศยกเลิกมาตรฐานการบัญชีฉบับเดิมหลายฉบับ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือทางการเงินต่างๆ ได้แก่ มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 101 เรื่องหนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญ มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 104 การบัญชีสำหรับปรับโครงสร้างหนี้ที่มีปัญหา มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 105 การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในตราสารหนี้และตราสารทุน มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 106 การบัญชีสำหรับกิจการที่ดำเนินธุรกิจเฉพาะด้านการลงทุน และมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 107 การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลสำหรับเครื่องมือทางการเงิน โดยสภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้กำหนดให้มีการถือปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน โดยให้นำมาถือปฏิบัติแทนมาตรฐานฉบับที่ถูกยกเลิก อ้างอิงตาม

ประกาศสภาวิชาชีพบัญชีที่ 22/2561 ซึ่งให้มีผลบังคับใช้สำหรับกิจการที่มีรอบระยะเวลาบัญชีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป และในปี พ.ศ. 2562 สภาวิชาชีพบัญชีได้มีประกาศยกเลิกมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ตามประกาศสภาวิชาชีพบัญชีที่ 22/2561 เพื่อปรับปรุงให้มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงินมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 16 เรื่อง สัญญาเช่า ตามประกาศสภาวิชาชีพบัญชีที่ 87/2562 ซึ่งให้มีผลบังคับใช้สำหรับกิจการที่มีรอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป

การเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่เกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงินตามที่ได้กล่าวมานั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อการรับรู้รายการของกิจการต่างๆเป็นวงกว้าง เนื่องจากมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งวิธีการจัดประเภท การวัดมูลค่า แนวความคิด วิธีการประเมินต่างๆ ของเครื่องมือทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญ โดยเครื่องมือทางการเงินถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่อยู่ประกอบการนิยามใช้เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการทำธุรกรรมทางการเงิน ลดความผันผวน ลดความเสี่ยงทางการเงิน และเป็นเครื่องมือที่ทำให้ความไม่แน่นอนจากการทำธุรกรรมมีความแน่นอนมากยิ่งขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าเครื่องมือทางการเงินนี้มีความสำคัญสำหรับการดำเนินธุรกิจ โดยเครื่องมือทางการเงินที่พบเห็นได้ในปัจจุบันมีหลายประเภท เช่น เงินลงทุน ลูกหนี้การค้า เจ้าหนี้การค้า เงินกู้ยืม สัญญาซื้อขายล่วงหน้า (Forward) สัญญาการแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Swap) สัญญาสิทธิเลือก (Option) เป็นต้น

ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงการบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงินยังส่งผลกระทบต่อการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยด้วยเช่นกัน เนื่องจากมีการกำหนดวิธีการในการจัดกลุ่มประเภทของเครื่องมือทางการเงินใหม่โดยการพิจารณาจากรูปแบบธุรกิจ (Business Model) และรูปแบบการรับเงินสดตามสัญญา (SPPI) แทนการจัดกลุ่มที่ดูตามวัตถุประสงค์ในการถือครอง ซึ่งทำให้เกิดธุรกรรมที่ชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งยังมีการกำหนดวิธีการประเมินมูลค่า การตั้งค่าเผื่อผลขาดทุนด้านเครดิต (ค่าเผื่อการด้อยค่า) ของสินทรัพย์ทางการเงินใหม่ที่ทำให้วิธีการในการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยเปลี่ยนไป สืบเนื่องมาจากการประเมินมูลค่าที่ต้องใช้ทั้งข้อมูลจากเหตุการณ์ในอดีตรวมกับสภาพการณ์ปัจจุบันและการพยากรณ์สภาพเศรษฐกิจในอนาคต ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่พิจารณาแค่เพียงปัจจัยจากในอดีตจนถึงปัจจุบันเท่านั้น ตามที่ได้ยกตัวอย่างหลักการพิจารณาและการคำนวณในบทที่ 4 ทำให้ผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของรายได้ดอกเบี้ยส่งผลกระทบต่อกิจการซึ่งรับรู้รายได้ตามเกณฑ์คงค้าง (ไม่มีผลกระทบจากความแตกต่างในการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยตามเกณฑ์สิทธิ์ในทางภาษี) โดยไม่นำปัจจัยอื่นๆ เช่น ค่าใช้จ่าย มารวมพิจารณา โดยสามารถสรุปได้ว่ามีรายได้ดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นนี้ ส่งผลต่อการนำไปรวมคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล ซึ่งทำให้จำนวนภาษีที่ต้องนำส่งแก่กรมสรรพากรนั้นเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

การปรับปรุงมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี ย่อมส่งผลกระทบต่อการรับรู้รายการของกิจการต่างๆเป็นวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (PAEs: Publicly Accountable Entities) ที่มีการซื้อขายหลักทรัพย์ให้กับประชาชนทั่วไป การถือปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านั้นจึงควรเกิดจากความเข้าใจ และทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมา ซึ่งโดยปกติแล้วการรับรู้รายการต่างๆ จะควบคู่ไปกับการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ประกอบกับข้อมูลที่เพียงพอและเชื่อถือได้ ดังนั้นเพื่อให้การจัดทำบัญชีที่ดีที่ควรประกอบไปด้วยความถูกต้อง ยุติธรรม เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม และผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีควมมีความรู้ความสามารถ และความเข้าใจในการทำรายการต่างๆ ซึ่งนอกจากผลกระทบที่มีต่อบุคคลภายนอกแล้ว การบริหารงานภายในก็เป็นสิ่งสำคัญมากเช่นกัน ดังเช่นการถือปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน ที่ส่งผลกระทบไปยังการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นและนำไปสู่ต้นทุนทางภาษี ภายใต้รูปแบบการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ผู้ประกอบการจึงควรพิจารณาอย่างรอบคอบในการปรับใช้มาตรฐานการบัญชีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

- (1) ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรมม. (2563). คำสอนวิชากฎหมายภาษีอากร (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: บริษัท ธนอรุณการพิมพ์ จำกัด
- (2) ฉินันท์ ทิพย์พาณิชย์. TFRS 9: เครื่องมือทางการเงิน.
- (3) ประมวลรัฐฎากร
- (4) พระราชกฤษฎีกา/พระราชกำหนด และกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง
- (5) ศุภลักษณ์ พิณีจิวดล. (2563). กฎหมายภาษีอากร (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- (6) สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ 2561 ประกาศสภาวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 22/2561 และคู่มืออธิบายมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน
- (7) สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ 2562 ประกาศสภาวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 87/2562 และคู่มืออธิบายมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน